

DELAVSKO KMEČKA

ENOTNOST

GLASILO ZVEZE ENOTNIH SINDIKATOV STO-JA

Vsebina:

KMEČKI PUNTI — PEVOVODSKI TECAJ V PORTOROŽU — PR VOMAJSKO TEKMOVANJE V ISTRI KAJ VSE JIH SKRBI IN TARE V DOLINI — POGOZDOVANJE S FOTVIJO — KAKO SADI MO KROMPIR — VALJENJE PISCET — PITANJE GOVEDI — NEKAJ SLIK Z II. KONGRESA BOLGARSKIH SINDIKATOV — KORISTI VEZANIH CEN — MAJSKO TEKMOVANJE IN ZADRUGE NALOGE NAPROZ V ISTRSKEM OKROŽJU — DOPISI MLADINCEV Z ZADR UZNEGA TECAJA V PORTOROŽU

Leto IV, št. 6.

Uredništvo ul. Monfort 3 — Trst

Trst 17. marca 1948.

Spedizioni in abbon postale 11° gruppo Cena: 15 ML. 10 IL. 4 din

TEKOCI RACUN ZA CONO A TRZASKEGA OZEMLJA: ZALOŽNISTVO PRIMORSKI DNEVNIK, TRST 11-3374; ZA JUGOSLAVIJO PA: PRIMORSKI DNEVNIK — UPRAVA, LJUBL. 6-39 681-19.

Sindikati — steber miru

Sindikati so v svetu največja sila v obrambo miru, v borbi za demokracijo proti vsem imperijalističnim načrtom in spletakom. Za to pa ni čuda, če se v zadnjem času vse svetovna reakcija zadržuje vanje in če jo pri tem podpirajo lažni socialisti, vojni izdajalci delavskega razreda.

Niso to kar tjavdan vržene trditve, dogodki v zadnjem času nam jih povsod potrjujejo. V Ameriki preganjajo in izločajo iz sindikalnih organizacij vse one sindikaliste, ki se nečejo upogniti Taft-Hartleyevemu zakonu in ki vztrajno branijo resnične razredne interese delavstva. Seveda jih takoj proglašajo za komuniste, jih izločajo iz organizacij ali celo izganjajo iz države. Pri tem jim gre na roke reakcijsko vodstvo teh sindikalnih organizacij. Toda vse to jim nič ne pomaga, delavstvo vedno bolj odpira oči.

V Franciji je propadel poskus razbijanja sindikalne enotnosti, propad poskus Juhauza, katoliška Force Ouvrière predstavlja le neznatno manjšino francoskega delavstva. Francoski sindikati pa imajo veliko vlogo v borbi proti francoskim reakcijskim silam ter so jim v veliko zapreko.

Na Češkoslovaškem so ravno sindikati bili glavna opora narodnih sil v borbi proti protijudski zati in ki je tako bedno propadla.

V Italiji je večina delavstva, več enotnega v splošni zvezi dela, našel pravo pot. Reakcija ne bo dosegla njeni napetosti in vsi poskusi razbijati sindikalno enotnost, so karavno propadli. V Angliji krepijo komunisti svoje položaje v Trade Union in zmanj so bili vsi poskusi, da bi jih iz njih izrinili, ker se je delavstvo temu odločno uprlo.

Borba reakcije proti sindikatom v nacionalnem merilu torej ni uspešna. Zato so skušali minirati enotnost sindikatov v mednarodnem merilu. Ker so italijanski in francoski delavci, ki so glavna delavska sila na tako imenovanem zapadu, odločno nastopili proti Marshallovemu načrtu, so hlapec imperia izbral razni lažni sindikalisti sklenili, da bi v mednarodnem merilu rušili sindikalno enotnost. Namerili so svoje strelce proti Svetovni sindikalni zvezi, pri čemer je postal ravno Marshallov načrt preizkusni kamen, ki naj pokaže, kdo je resnični zagovornik delavskega razreda.

Na ukaz svojih ameriških gospodarjev iz Wall-Streeta so angleški nazadnjaški voditelji Trade Unionov sklicali nekaj sestankov evropskih sindikalnih organizacij, da bi razpravljale o Marshallovem načrtu in o načlnu, kako ta načrt podpreti. Odgovor naprednih sindikalnih organizacij je bil jaseen. Kakor tudi odgovor Svetovne sindikalne zveze. Evropski delavci si ne bodo sami sebi kopali jame in ne bodo dopustili, da se s pretvezo Marshallova načrta uniči sindikalna enotnost in Svetovna sindikalna zveza, ki je tako velik branilec miru.

Zato pa so ostali v Londonu desničarski sindikalni voditelji generali brez armade. Peščica predstavljenkov francoske Force Ouvrière in italijanske demokratske manjšina, ki sta bli v Londonu sta le dokaz, da bodo vsi poskusi razbijanja sindikalne enotnosti vedno obojeni na neuspeh. Pri tem nas ne sme motiti, če se je konferenca odločilo tudi zastopstvo sovjetskih sindikatov, saj je Sovjetska zveza od vsega početka zaveza proti Marshallovemu planu odločilno stališče in je služila navzočnosti sovjetskih sindikalnih delegatov na konferenci le razširjevanju poj-

Ne prodamo svoje neodvisnosti!

Stališče Enotnih sindikatov do Marshallova plana

Medtem ko nekatere sindikalne organizacije ali njihove frakcije, vpisane v Svetovno sindikalno zvezo — z razbijalskimi namerami, po nasvetih onih sli v svetu, ki bi rade razbile ta močni organizem, ki je vzrasel v obrambo interesov delovnih množic vsega sveta in v obrambo miru, — razpravljajo v Londonu o Marshallovem planu, Enotni sindikati Trzaskega ozemlja smatrajo za potrebno, da zavzamejo o tem vprašanju svoje stališče.

Enotni sindikati Trzaskega ozemlja smatrajo predvsem, da odvisi razširitev težav ekonomskega in drugih izvorov, katere se pojavljajo v večini držav v tej teški porojni dobi, le od neposredno za to zatle resiranih narodov. Pomoč iz tujine lahko pomeni le sredstvo za pospešitev obnove in premestitve močnih

brtičnih sil, ne more pa pomeniti edini in najvažnejši pogoj. Na drugi strani pa je potrebno poudariti, da mora biti pomoč iz tujine dejansko podeljena brez posebnih zakulisnih namenov, t. j. brez namere, da bi se s tem hotelo nadzorovati gospodarstvo posamezne države, ali jo celo spremeniti v vojaško oporišče. Pomoč ne sme biti sredstvo za gospodarsko in politično zaslužjevanje, ker v nasprotnem primeru pomeni izgubo neodvisnosti narodov, v korist majhne skupine ljudi, ki smatrajo, da si lahko ohranijo svoje položaje samo s tem, da prodajo svojo državo za tako imenovano pomoč.

Enotni sindikati Trzaskega ozemlja smatrajo, da Marshallov plan vsebuje vse zgoraj omenjena negativna lastnosti in niti ene pozitivne. To

je mogoče že sedaj spoznati v gospodarskem in političnem zaslužjevanju, ki dobiva zelo močan izraz z likvidacijo naše industrije. Zadrževanje nekaterih krajevnih političnih skupin, med katerimi so socialisti in republikanci, da rešitev Evrope in s tem Trsta, odvisi od sprejema Marshallova plana, je lažno. Vsi čudežni pridevki Marshallovemu planu so sad bodisi ameriške propagande bodisi propagande ameriških agentov, ki končajo, kakor se je jasno pokazalo v poslednjih dneh, s sklenitvijo pravcati vojnih zvez, v katerih države izgube še zadnji ostank svoj neodvisnosti. Marshallov plan pomeni poenolit oborožitev in opremo vojske, še več, poenolit celo taktiko itd. Sprejem in uporaba Marshallova plana v Trstu bi torej pomenila prostovoljno vključitev

v imperialistični vojaški sistem, bi pomenila, da se iz našega mesta ustvari kolonialno vojaško oporišče.

Iz teh vzrokov smatrajo Enotni sindikati Trzaskega ozemlja, da se morajo delovne množice zadržati le na svoje moči, in ne na cel niz različnih zaslužjevalnih pomoči, ki jih v želji po dobičku, nudijo imperialisti, le na zmogljivost našega industrijskega in finančnega aparata, le na usmeritev našega gospodarstva k državam zaledja in na zveze z vsemi onimi državami, ki nameravajo poglobiti gospodarske in trgovinske odnose z nami. To je edini porok, ki lahko zagotovi našemu ozemlju življenje brez smrtnega obtežja z imperijalizmom.

ZVEZA ENOTNIH SINDIKATOV TRZASKEGA OZEMLJA

Le povezani z borbo delavstva se bodo srednji sloji rešili gotove propasti

Izvajanje Marshallova načrta, proti kateremu so Enotni sindikati zavzeli tako odločno stališče, zadobiva pri nas razne oblike. Zato pa niso spričo tega načrta prizadeti samo delavci in kmetje, temveč vse gospodarsko življenje sploh.

V duhu Marshallova načrta je sestavljeno tudi poročilo generala Aireya Varnostnemu svetu, v ta okvir spada gonja proti pogajanjem med jugoslovanskim gospodarsko delegacijo in okupacijsko vojaško upravo, nenačn sklenitev dogovorov z italijansko vlado, uničevanje industrije in poljedelstva, zadnje čase pa tudi veliko povišanje davkov, ki je hudo prizadelo le male in srednje trgovce, male industrije in obrtnike, ne pa velikih trgovcev.

O poročilu generala Aireya, poveljnika anglo-ameriškega področja Trzaskega ozemlja, je bilo že mnogo pisane, enako tudi o novih dogovorih z Italijo. Izmed teh treh dogovorov sta dva samo izvrševanje določb mirovne pogodbe glede denarnega obtoka in valut, zato so bili vsi slavospevi italijanskega sovinističnega tiska tem dogovorom in izrazi hvalečnosti materi Italiji, popolnoma odveč, saj je Italija sprejela le obveznosti, kateri se ni mogla izogniti. Nobena zveza z mirovno pogodbo pa nima tretji dogovor o italijanski pomoči, ali milošinski tržaki industriji, ker te industrije sploh ne bi smeli šteti za italijansko last. Večina te industrije je namreč bila last IRI-ja, to je državna, in bi morala preiti v last Trzaskega ozemlja. S posojilni

pa bi radi še nadalje odločali o tej industriji, kakor bi hoteli, ne glede na to, da zveni smešno, da daje posojila De Gasperijeva Italiji, ki se sama preživlja le z ameriškimi posojili.

Nevarnosti Marshallova plana in politike, ki jo pri nas vodi v skladu s tem planom okupacijska oblast v Trstu, so se v zadnjem času zavedli tudi mali in srednji trgovci, mali industriji in obrtniki, ko so začutili na svojih ramenih posledice načrta, to je, ko jih je začel pritiskati davčni vijak. Začeli pa so se tudi zavedati, da lahko preprečijo svojo propast le, če se navežejo na delavce in kmete večja davčna bremena ravno nanje in ter se z njimi skupno borijo proti

naklepom imperialistov. To pa tem bolj, ko so videli, da so padla največja davčna bremena nanje in da se je začel uvajati nekak sistem progresivnega obdavčenja navzdol namesto navzgor. Namesto da bi namreč plačal sorazmerno več oni, ki ima več dohodkov, so povišali davke malim trgovcem za 70, srednjim za 40, velikim pa samo za 20 odstotkov, kar se pač ujema s tako imenovano zapadno demokracijo.

V zvezi s tem težkim položajem, ki preti uprposliti male trgovce, so se v nedeljo 7. t. n. sestali tudi slovenski tržaki gospodarstveniki, pristopi Osvobodilne fronte, in zavzeli do tega položaja odločno stališče. Obenem so sklenili, da je treba iz do-

sedanjih gospodarskih organizacij ustanoviti nov organ, ki bo sposoben braniti interese teh gospodarstvenikov.

Na sestanku so izglasovali tudi 11 točk, v katerih postavljajo vojaški upravi svoje zahteve, po katerih se mora tržsko gospodarstvo odcepiti od italijanskega, mora oblast skroeti za procvit gospodarstva, se morajo povečati promet v pristanišču, polivni industriji, navezati stiki z zaledjem, uvesti progresivno obdavčenje, znanjski upravni aparat, omejiti neproduktivna javna dela in uporabljati denar raje za obnovo in modernizacijo industrijskih naprav.

Zahteve slovenskih tržaskih gospodarstvenikov so zahteve vsega trzaskga delovnega ljudstva, ki mu preti vedno večja beda in brezposelnost. Gospodarstveniki pa dobro vedo, da je propast delovnega ljudstva tudi njihova propast. To propast pa bodo lahko preprečili le, če se v borbi za svoje interese in svoj obstoj povežejo z borbo vsega delovnega ljudstva.

Z davki uničujejo kmete

Poljskih čuvajev ni, na pse čuvaje pa so naložili 2500 lir davka

Položaj okoliških kmetov in najemnikov postaja vedno bolj neznošen. Zato so Enotni sindikati predložili okupacijski vojaški upravi memorandum o tem nevarnem položaju naših kmetovalcev, zlasti v zvezi z ukazom št. 141.

28 krat povišane zakupnine najemnikov za leto 1947 in zahteva po plačilu zaostankov polovinarjev, ki so v letih borbe dajali lastnikom samo 2 odst. pridelka, sta za naše kmete nesprejemljiva. Ustanovitve tako imenovanega agrarnih komisij je pravi zasmeš, saj te komisije ne znajo drugega kot obsojati polovinarje na izplačilo zaostalih obrokov, ko je vendarle dobro znano, da so polovinarji za časa vojne mnogo manj pridelali ne glede na to, da je taka zahteva že sama po sebi neupravičena in v nasprotju z današnjo družbeno stvarnostjo.

V memorandumu so Enotni sindikati zahtevali, da se ukaz št. 141 preklic, ali vsaj spremeni, sicer bo kmetijstvo ogromno trpelo. Letos bi morali namreč plačati zakupniki celo 43 krat več zakupnine, ker je zito v Italiji 43 krat dražje kot pred vojno. Enotni sindikati so tudi zahtevali, da se začnejo pogajanja za novo polovinarsko pogodbo, ki so jo predložili zvezi poljedelcev (lastnikov) in vojaški upravi že leta 1945, na katero pa tedaj sploh niso prejeli odgovora. Po tem predlogu naj bi dobili lastniki 25 odst. pridelka.

Memorandum se je dotaknil tudi vprašanja škode zaradi gradnje nove ceste Trst-Sestjun. Najbolj brezvestno med vsemi podjetji, ki so gradila to cesto, je vsekakor podjetje SICELP, največja škoda pa je bila povzročena med Rocolom in Lonjerjem. Memorandumu se morajo tudi zahvaliti kmetje, in to zlasti iz Trebbi, ki so bili obsojeni na denarne kazni, ker niso dali višjemu fašističnemu uradu UPSEA

podatkov o svojih posevkih, da se bile te kazni preklicane. Druge stvar, ki je zelo prizadela naše kmete, je povišanje davkov. Pravijo, da se bodo zvišali od 400 do 300 odst. Govore pa celo, da bodo uvedli nov dodatni davek (complementare), ki ga doslej sploh ni bilo.

Tudi o pomanjkanju poljskih čuvajev je že bilo večkrat govora, toda doslej ni oblast za to poskrbela. Poskrbela pa je, da se je zvišal na 2500 lir davek na pse čuvaje.

Pomanjkanje sene, krmil, semen, gnojil je že stara nadloga. Vseah navzre omenjena ustanova UPSEA kmetom smešno majhne količine semen in podobnega na osnovi nakazil, kar pa je, kot nam je nekl kmet dejal, le sprah v odis. Spridlo vseh teh dajatev in težko, ki tarejo naše okoliške kmete, ni nič čudnega, če mlada noče več obdelovati zemlje in jo zapušta, saj so cene kmečkih pridelkov v primeri s tem, kar kmetje potrebujejo, zelo nizke. To pa gre seveda le v račun imperialistom, ki hočejo na vsak način uprposliti naša gospodarstvo.

A kmetje ne bodo več tega dopuščali. Odločno bodo nastopili proti vsem tem krivicam in zlorabam, ker je obramba kmečkega gospodarstva, obramba njih obstoja in življenja samega. V njihovi borbi pa jih bo podprlo vse delavstvo, ki ima enake interese.

Zmaga delavcev v konopljiarni

Po 16 dneh odločne borbe proti delodajalcem, ki so hoteli odpustiti 31 delavcev, so si delavci v konopljiarni priborili zmago. Ta zmaga bi bila še večja, če ne bi predstavniki Delavske zbornice po svoji stari navadi slepomislili in tako konec koncev podpirali delodajalce.

Stavka delavcev v konopljiarni ob podpori vsega tržaškega delovnega ljudstva je še enkrat pokazala, da delavci ni mogoče ukloniti, če nastopajo složno in strnjeno, ter jim je v borbah za borbo, ki jih še čakajo, kajti delodajalci in okupacijska VU se s svojim porazom v tem vprašanju pač ne bodo kar tako lahko sprijaznili.

Ta zmaga je šele prvi korak na poti proti popolni zaporu nad odpusti z dela, ki jo Enotni sindikati v imenu svojih članov tako odločno zahtevajo.

Stavka se je končala 9. marca popolno, potem ko so se sindikalni zastopniki sestali z delodajalci na uradu za delo. Odpust 31 delavcev, ki ga je ravnateljstvo že določilo, je bil prekličen. Ravnateljstvo se je obvezalo, da ne bo mesec dni uvedlo nobene spremembe v razmestitvi delavstva pri strojih. Po tem roku bo moralo vsako nameravano spremembo predložiti v pretres enotnemu tovarniškemu odboru. Ravnateljstvo se je tudi obvezalo, da bo nudilo delavcem možnost, da nadomestijo ure, ki so jih izgubili v stavki, delavci pa, ki bi jih suspendirali, bodo uživali vse pravice, ki jih določata zakon in delovna pogodba.

Podjetje Pecas odpustilo vse delavce

Lastnik mizarskega podjetja Pecas je odpustil vse svoje delavce. Pri tem je prekršil vse sporazume, ki so jih sklenile sindikalne organizacije z okupacijsko vojaško upravo. Ko je odpustil delavce je celo predrzno izjavil, da hoče očistiti delavnico, tako da bo lahko zaposlil, kogar bo hotel. Enotni sindikat tešne stroke pa ni tega mnenja in je že podvzel pri oddelku za delo potrebne korake proti tem samovoljnim odpustom.

Važno za dvolastnike!

Okrajni gospodarski odsek v Kopru je izdal odlok o prometu s produkti dvolastnikov, ki bivajo v anglo-ameriški coni Tržaškega ozemlja. V poštev pride območje krajevnih odborov Škofije, Osp, Dekani in Brtoki.

Dvolastniki morajo vložiti prijavo na krajevni odbor, kjer imajo zemljo. Označiti morajo priimek, ime in točen naslov, število družinskih članov in površino zemljišča. Navesti morajo tudi s čim je zemljišče posejano in koliko pričakujejo pridelka.

Izjaviti je treba tudi, da dvolastnik sam obdeluje zemljo.

Overovljene prijave od KLO je treba poslati na vojno upravo JA v Kopru.

Kdor ima gozd, mora vložiti pismo-prošnjo pri okrajnem odboru in navesti, koliko misli poseči. Na podlagi dovolilnice bodo lastniki lahko izvažali pridelke in drva.

Tečaj za otroške vrtnarice

Istrski okrožni ljudski odbor — oddelek za prosveto ustanavlja trimesečni tečaj za otroške vrtnarice.

1. Z ustanovitvijo tečaja za otroške vrtnarice namerava oddelek za prosveto zvišati število učnega osebja in s tem pospešiti razvoj otroških vrtcev v istrskem okrožju.

2. Tečaj bo v Portorožu, in sicer od 10. aprila do 10. julija t. l.

3. Pravico do udeležbe na tečaju imajo vse kandidatke, ki so dopolnile 18. leto in ki se obvežejo, da bodo po položenem izpitu vsaj dve leti poučevale v enem izmed otroških vrtcev istrskega okrožja.

4. Prošnjo za sprejem v tečaj je treba vložiti na istrski ljudski okrožni odbor — oddelek za prosveto najkasneje do 25. marca t. l.

Prošnjo je treba priložiti:

- a) rojstni list,
- b) zadnje šolsko spričevalo,
- c) zdravniško spričevalo,
- d) kazenski list.

5. Tečaj je brezplačen. Tečajnice si morajo same preskrbeti posteljno perilo in odejo.

Aretacija našega odgovornega urednika

Dne 15. t. m. zvečer je civilna policija aretirala v Ricmanjih našega odgovornega urednika tov. Boštjana Zagarja, ki se je udeležil sestanka SIAU. Policija je z njim surovo postopala in naperila orožje proti tovarišem, ki so se zanj postavili. Na plat zvona se je zbralo ljudstvo, ki je glasno in jasno protestiralo proti takemu postopanju policije.

V torek dopoldne so tov. Zagarja vendar izpustili.

Ljudstvo se ne da strahovati in zna braniti one, ki so z njim.

Delavci, kmetje, dopisujte v vaš list!

Na naslov:
v Trstu - ul. Montfort 3
v Kopru - ul. C. Battisti 301

Ustanovitev strokovne zveze ES novinarjev

V nedeljo je bila v tiskarskem krožku v ulici Trento ustanovna skupščina novinarske strokovne zveze Enotnih sindikatov za Tržaško ozemlje, ki se je udeležilo veliko število novinarjev in nameščencev uprav raznih listov.

Tov. Gasperini, ki je vodil skupščino, je poudaril njeno važnost in dejal, da se morajo novinarji vedno globoko zavedati, kako silno orožje je tisk in da je treba to orožje vestno uporabljati, ker tisk lahko ogromno koristi, lahko pa tudi mnogo škoduje. Demokratični novinarji morajo odločno braniti interese delavskega razreda, morajo pa tudi s svojim delom vedno tesneje povezovati umske in ročne delavce, saj imajo vsi skupne interese.

Po izvolitvi volivne komisije je tov. Berlich, dosedanji tajnik sindikata, podal sindikalno in organizacijsko poročilo, nakar se je razvila živahna diskusija.

Nato so se vrstile na odru razne delegacije drugih strokovnih zvez, kakor kovinarjev, zavarovalnih nameščencev itd., ki so pozdravile skupščino, izrazile prepričanje, da bo tisk vedno podpiral njihovo borbo za boljše življenjske pogoje ter želeli udeležencem uspešno delo.

Končno je bil izvoljen 15 članski izvršilni odbor nove strokovne zveze.

Loterija

Pretekli teden so imele naše žene v Kopru kulturno prireditev. Po kratkih referatih v slovenščini in italijanščini so se vrstile pesmi, recitacije in igre.

Po kulturni prireditvi je bilo žrebanje loterije gospodinj. Številka 3289 je dobila štedilnik, številka 3756 kuhinjsko posodo, št. 2437 pa žensko torbico.

Udarniška nedelja v Istri

V nedeljo je bilo v koprskem okraju prostovoljno delo prvomajskega tekmovanja. Za Dijaški dom v Semeleli so kopali temelje in vozili kamene uradniki, dijaki in semedelski kmetje.

Za namakanje posušenega zemljišča pri Ankaranu pa je delalo več kot 130 prostovoljcev iz Kopra, Čezarjev, Ankarana in Brtokov. Izkopali so 250 kub. m zemlje.

Opravljen delo je vredno 150.000 lir. Prihodnjo nedeljo bo pri delu verjetno še več prostovoljcev. Skupine prostovoljcev so delale tudi v Smarjah in drugod.

V prvomajskem tekmovanju smo, in nihče ne bo zaostajati.

Kaj bodo napravili v Materadi

V Materadi so izvolili komisijo za prvomajsko tekmovanje in napravili načrt. V dveh mesecih tekmovanja bodo popravili cesto iz Materade v Matelice in cesto Djuričeni-Matelice, za kar bo potrebnih 5000 delovnih ur.

Ob cesti iz Karšet v Djuričene bodo nasadili 500 sadnih dreves. Pametna misel.

Tekmovalna komisija bo tudi skrbela, da bo vsa zemlja obdelana.

Vsa zemlja mora biti obdelana

Nekateri kmetje v Dekanih imajo toliko zemlje, da je zaradi pomanjkanja delovne sile ne morejo sami obdelovati. Zato so najemali siromašnejše kmete za 300-400 lir dnevno, ali pa so zanemarjali in niso obdelovali njiv. Zato so v Dekanih sklenili, naj

Tržaški pomorščaki zahtevajo vrnitev trgovskih ladij

Vprašanje tržaške trgovinske mornarice in zaposlitev ogromnega števila brezposelnih pomorščakov ja za tržaško ljudstvo življenjske važnosti. O tem vprašanju so pomorščaki na raznih skupščinah že mnogo razpravljali in postavili svoje zahteve, ki so pa vedno naletale na gluha ušesa.

Tudi v nedeljo so se v kinodvorani Massimo zbrali pomorščaki na skupščini, na kateri so pretresali mnoga svoja vprašanja. Ugotovili so, da ni reš, da so bile zaradi vojne izgubljene skoraj vse ladje, saj ima italijanska mornarica dva milijona in pol ton ladjev. Od teh ladij jih pripada Trstu 100.000 ton, toda nočejo jih vrniti, čeprav so vpisane v tržaški pomorski register. Pri tem se izgovarjajo, da so ladje zasebna lastnina, to je italijanska. Pozabljajo pa, da je fašistična vlada koncentrirala vse paroplovne družbe v svojih rokah. Zato so vsi pomorščaki še enkrat odločno ponovili svojo zahtevo, da se vrnejo tržaške ladje Trstu.

Drugo vprašanje je vprašanje vkrcavanja brezposelnih pomorščakov. Na račun pomorščakov, ki čakajo na vkrcanje, se vrše razne goljufije in marsikdaj odgovorijo pomorščakom, ki pridejo na vrsto, da ni mesta zanje, ker so prestari ali samo zato, ker niso pri srcu kapitanu. Ta zloraba se mora končati. Med pomorščaki kroži namreč tudi glas, da vkrcajo le one, ki za to podkupijo ljudi,

ki odločajo o zaposlitvah. Pomorščaki so obravnavali tudi vprašanje nagrade za brezposelne, ki so jo lastniki ladij hoteli znižati na manj kot 300 lir, kar pa se jim sprito odločno nastopa vseh pomorščakov ni posrečilo.

Tudi vprašanje zadruga »Garibaldi«, ki so jo ustanovili pomorščaki po prvi svetovni vojni, ko jim je italijanska vlada dala nekaj ladij, katere so bile vojni plen, se ni rešeno. V tej zadrugi je bila tretjina članov Tržačanov, toda od tega niso imeli nobene koristi. Sedaj, ko Trst ne spada več pod Italijo, zahtevajo tržaški pomorščaki, da se prenese v Trst tretjina premoženja zadruga »Garibaldi«, in to v obliki ladij. Seveda se tudi tem zahtevam nekateri ljudje z raznimi »patriotskimi« izgovori odločno upirajo.

Vsa ta vprašanja bo mogoče rešiti le, če bodo pomorščaki enotno nastopali, drugače pa bodo vedno le izkoriščani.

Prireditve ES

Jutri, četrtek ob 20. uri prireditve ES v ulici Conti 11, zabeležite večer. Pri avri smeha sodelujejo člani Slovenskega narodnega gledališča. Vabljeni!

ČEBELE POJDEJO poleti na pašo v Slovenijo

Ko so zažrtali mejo tam pri Bazovici, so bili tržaški čebelarji v skrbeh za svoje čebele. Kam na pašo? Zelo bogati posejanci smrekovi gozdovi. Trnovski gozd, ajdovo cvetje, vse je ostalo onkraj predaleč, da bi jih lahko dosegle naše čebele, čeprav jih ne more ustaviti na bloku nobena policija.

Tudi zaradi drugih težkoč so se naši čebelarji združili, da laže dosežejo svoje cilje. Zato so pod okri-

ljem Enotnih sindikatov ustanovili odsek za čebelarje. Dotlej so bili čebelarji sami Slovenci, včlanjeni že iz fašistične dobe v »Confederazione piccoli coltivatori direttivi«, v kateri vele še vedno stari fašistični duh in gospodarijo fašisti, čeprav smo v letu 1948. Sedaj je v ES organiziranih že 40 čebelarjev najbližje tržaške okolice, število pa se bo še znatno povečalo, ker bodo pristopili še drugi, po čemu oni iz Istre. Čebelarji pa imajo namen, da okrepijo svojo organizacijo in ustanovijo čebelarsko zadrugo, kar bo najbolj ustrezalo njihovim potrebam.

Odsek je te dni dosegel lep uspeh. Predstavniki čebelarjev so v Ljubljani dobili pri Zvezi slovenskih čebelarjev nakazilo 600 kg sladkorja za pitanje čebel do paše.

Poleti na bodo lahko naši čebelarji peljali na pašo svoje čebele v Slovenijo. Sedaj je odvisno vse le od okupacijske oblasti, s katero razpravlja jugoslovanska gospodarska delegacija tudi o tem.

Vsi čebelarji so pri rešitvi tega vprašanja zelo zainteresirani in pričakujejo, da bodo tukajšnje oblasti razumele njihove potrebe.

Ustanovni kongres Dijaške matice v Kopru

V nedeljo je bil v Kopru ustanovni kongres Dijaške matice za istrsko okrožje. Prisotni so bili delegati iz vseh vasi.

Pi poročilu raznih odborov so razdelili diplome 16 ustanovnim članom, ki so darovali za Dijaško matico po 10.000 lir ali več. Nato so obravnavali in sprejeli nova pravila.

Za predsednika Dijaške matice je bil izvoljen tov. Lušin iz Kopra. Za tajnika bo tov. Arko Boris.

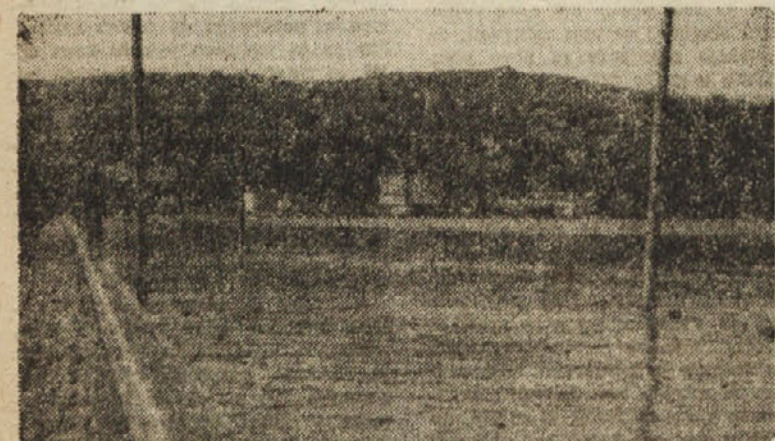
Dijaška matica vzdržuje v istrskem okrožju pet dijaških domov in 510 gojencev, od katerih jih ima 130 brezplačno oskrbo, ker so sirote ali revnih staršev.

Popoldne je bila v gledališču kulturna prireditev vseh srednjih šol.

Občinstvu, ki je popolnoma napolnilo gledališče, so zelo ugajale vse točke, posebno pa balet dijakin slovenskega učiteljskega v Portorožu, petje koprskih gimnazijcev in nastop pomorske akademije. Marsikdo je izrazil željo, da bi bile bolj pogostoma take prireditve, ki bi prav gotovo bile vedno bolj popolne. Potrebno pa bi bilo pravočasno seznaniti tudi vasi najbližje okolice Kopra, ki bi prav rade slišale naše dijake. Vzbudilo bi

Obdelali bodo zapuščeno zemljo

Pri Kampelu pod Smarjami je bilo v dolini več kot 1 ha neobdelane zemlje. Sindikalna prdouznica v Kampelu Salari je poskrbela, da je lastnik Glavina iz Smarj dal zemljo v najem vsem kmetom iz Kampela, ki bodo do sedaj zapuščeno dolino dobro obdelali.

SEMEDELSKI MOST JE BIL OB IZREDNI PLIMI VES POD VODO

KMEČKI UPORI

in borba za „staro pravdo“

Petnajstega februarja 1573 leta je bil na Markovem trgu v Zagrebu usmrčen vodja slovensko-hrvatskega kmečkega upora Matija Gubec. Posadili so ga na železen razbežen prestol, kronali ga z žarečo krono in ga končno razčistili.

Kje so vzroki kmečkih uporov, ki so od 14. stoletja dalje z menjajočo silo plamteli v mnogih evropskih deželah, dokler niso konec 18. stoletja ter v začetku 19. stoletja razplamteli v velike revolucionarne pokrete, ki so zrušili fevdalni red?

V kmečkih uporih se je izražalo dejstvo, da je postal fevdalni družbeni red zaradi razvoja blagovne produkcije in razvojem mest, ki so postala žarišče kulture in napredka, ne samo odveč, marveč tudi ovira vsemu razvoju. Ta red je onemogočal kmečkim množicam, da z višji svojih pridelkov sodelujejo v blagovni zamenjavi in hkrati ustvarjanju novih družbenih oblik.

Položaj kmetov se je posebno poslabšal v 15. in 16. stoletju. Uvajanje denarnega gospodarstva v zameno z naravnimi je povzročilo nezastirano izkoriščanje. Z denarjem si je lahko fevdalni gospod zadovoljil svoj pohlep po razkošju in bogastvu. Potrebe po orožju, svili, čipkah, dragocenih predmetih so postajale vse večje, za kar je moral fevdalec dobiti denarna sredstva. Izkoriščanje kmetov se je povečalo, stopnjevalo. Prejšnja desetina se je potrojila, uvedli so nove davke na mlino, mostnino, odzemanj so kmetom zemljo, ki so jo skupno obdelovali stoletja, ter gozdove in pašnike. Odvzeta je bila kmetom osebna svoboda, gibanja, oddaljevanja iz kraja v kraj. Fevdalni gospod je lahko kmeta kot vse ostalo blago zamenjal, ali prodal drugemu fevdalcu. Telesne kazni so postale običajne za vsak najmanjši prekršek.

Razen vsega tega trpljenja je moral slovenski ljudstvo čutiti na svojo plečih obračunavanja med Habsburžani in celjskimi grofi, ki so zasledovali z vojnimi pohodi svoje dinastične interese in razredne cilje. Način tedanjega vojskovanja je bil v tem, da so si med seboj vojskujoči vitezi uničevali vasi in mesta, požigali jih in ropali. Seveda je pri tem trpel kmet tlačan, ker je bil nezavaran pred vsemi takimi izpadi. Gospodarsko stanje kmetov se je slabšalo. Stalni turški napadi pa so se bolj ustavili skoraj vse gospodarsko uničevanje.

Vse to je vodilo kmete v samooporambo. Ko neposreden varok so bila zverstva fevdalca Tahija v Stubici. Razvneli so se kmečki upori. Borili so se za staro pravdo, za pravice,

ki so jo imeli v starejši dobi, ko fevdalni pritisk še ni bil tako neznosen. Iz tega gesla borbe za staro pravdo pa je razvidno, da si kmet v svoji zavesti še ni mogel ustvariti slike novega družbenega reda. Toda taka je bila le zunanja oblika kmečkih uporov, vsebina je pa bila globoko revolucionarna. Zahteve kmetov so bile na liniji družbenega napredka: zahtevali so odpravo carin, kar pomeni uvajanje svobodne trgovine, osvoboditev tlake, desetine in drugih dajatev, torej odpravo fevdalnih odnosov. Hoteli so postaviti svojo oblast. Zahtevali so enakost vseh ljudi. Geslo upornikov je bilo: »Ko je Adam oral in Eva tkala, tedaj ni bilo plemičev.«

S to demokratično vsebino, ki je značilna za vse kmečke upore tiste dobe, je prepojena tudi borba, ki jo je vodil kmečki vodja Matija Gubec. V hrvatskem Zagorju ter slovenskem Posavju je leta 1572 dvignil na upor kmečke množice, ki so se organizirale v vojsko, ki je bila oborožena z vilami, kosami ter sekirami. Torej skoraj goloroki so se dvignili proti do-

bro oboroženim nemško-madžarskim knezom, cesarskim landsknehtom in domačim izdajalcem. Borili so se hrabro in vztrajno, toda njihovi vojski je manjkala enotna organizacija, manj kala jim je družbena sila, ki bi mogla proti napadom fevdalne reakcije postaviti v bran združene napore vseh protifevdalnih slojev hrvaškega in slovenskega naroda. V zvezi s tujim in domačim sovražnikom kmečkega ljudstva je leta 1573 fevdalcem uspelo zadušiti upor svojih tlačanov. Toda duha Matije Gubca niso mogli zadušiti. To nam dokazujejo upori leta 1596 pri Novem mestu, 1627 na Tolminskem, 1653 na Stajerskem, 1662 na Kočevskem ter zadnji večji upor v Tolminu 1705, ki ga je vodil Ivan Gradnik.

Kmečke množice so bile po teh uporih še bolj izkoriščane, pogrezale so se v vse večjo bedo in siromaštvo. Fevdalnim oblikami izkoriščanja delovnega ljudstva so se pridružile še nove oblike. Toda iz propadlih kmetov, izgnanih z rodne grude v mesta, se je porajala nova družbena sila, delavstvo, najnaprednejši razred v zgodovini.

In ta razred je danes skupno s kmečkim množicami na čelu borbe za dokončno osvoboditev delovnega ljudstva.

M. S.

Pevovodski tečaj v Portorožu

V Portorožu se pripravljajo pevovodje za naše številne pevske zbornice, ki so že skoraj po vseh vaseh.

Ce je v vasi dober pevovodja, je tudi dober pevski zbor. Kjer je pa dober pevski zbor, je vse razgibano. Pevski zbor je tudi žarišče vsega ostalega prosvetnega življenja in udejstvovanja. Zal nam dobrih pevovodij zelo primanjkuje. Eni so se postarali, drugi so padli. Treba je skrbeti za nove. Zato je bila skrb oblasti in Prosvetne zveze, da se ustanovi tečaj za pevovodje, ki je v Portorožu že od 1. marca.

Iz pritične sobe lepe vile ob morju se sliši klavir, glas voditelja in mladih grl. Vstopimo.

Predstavi se nam vodja tečaja: Srečko Kumar. Nemalo smo v zadregi. Se kot dečki smo slišali o znanem dirigentu. Naš učitelj nam je pripovedal o učiteljskem pevskem zboru, ki je ponesel našo pesem v Benetke, Bologno in druga italijanska mesta. Vabil in vodil jih je Srečko Kumar. Po časopisih smo brali o raznih turnejah v vseh evropskih državah, ime Srečka Kumarja je bilo poleg slavnih svetovno znanih dirigentov. Zeleli smo ga videti, tega našega Kumarja. Toda so bile le želje. Zdaj pa nam krepko stisne roko in prijazno povabi v sobo. Ura

pouka se je končala. Učenci gredo ven, pa dober pevski zbor, je vse razgibano, k morju, ki se svetlika in že vabi pogumne kopalce. Tečaj je začel s 14 učenci. Vsi so mladi fantje in dekleta, ki imajo veselje do petja. Nekateri so že vodili pevske zbornice.

Tu se bodo izpopolnili. Učijo se in stanujejo v lepi zgradbi med Portoržom in Piranom, kjer so se pred leti kratkočasili bogati letoviščarji. Verjetno bo število učencev še znatno naraslo. Saj je to izredna prilika, imeti za voditelja tako sposobnega moža in umetnika, kot je Srečko Kumar, ki že celih 39 let vodi pevske zbornice, ustanavlja pevske in glasbene sole od Soče do Vardarja.

Sedaj je med nami v Istri, da usposobi naše pevovodje, da usmeri in dvigne glasbeno življenje pri nas.

Pri pouku mu pomagajo še drugi, sposobni profesorji, prof. Matulj, prof. Ekl, Planetzi, Ermenc in za posamezna predavanja tov. Grbec in tov. Venturini. V tečaju, ki bo trajal tri mesece, in bo morda podaljšan, poučujejo intonacijo, ritem, splošno teorijo, petje, harmonijo, zborni petje, taktiranje in dirigiranje, glasbeno zgodovino, klavir, slovensčino in fonetiko.

Dvakrat tedensko obiskujejo voditelji in učenci bližnje vasi, vadijo in pripravljajo vask zbornice za festival naše pesmi, ki bo v Kopru 11. aprila, in za prvomajsko proslavo.

Potrebno bi bilo, da bi se prijavilo še večje število nadarjenih mladincev, ali odraslih, ki imajo veselje do petja in glasbe. Marsikateremu bo lahko žal, da ni znal izbrati tako izredne prilike. Koristilo bo njemu in skupnosti. Zato naj poskrbijo naša prosvetna društva; pa tudi sindikalne podružnice bi se morale zanimati.

Ce ne bomo imeli pevovodij, ne bo tudi pevskih društev. In po vaseh in v mestu bo mrtvo. Tega pa ne sme biti. Ne maramo tišine, ki tare in ubija. Da je ne bo, bo skrbel naš tečaj v Portorožu!

Na izsušenih solinah

raste rumeno žito

Med Semedelskim mostom, Mudo in izlivom Rižane so bile še pred nekaj leti zapuščene soline, mocvirje in plitvo morje. Pred prvo svetovno vojno so koprške soline teknovala s piranskimi, potem so jih zanemarili. Pasli so se tam komarji, da je bilo poleti neznosno.

V teh letih je bilo osušenih skoraj 800 hektarjev zemlje, ki je postala last izbranih, bogatejših družin, ki so imele tam prej soline. Kakor drugod, so tudi tod zavladali razni Scampicchio, Tamaro, Madonizza itd. Zemljo pa so jim delali kot polovinarji posebno Furlani ali kmetje iz okolice, ki jim je šlo premoženje na boben. Trdo je šlo, pa so se kmetje zarili v zemljo in garali, da je v nekaj letih že zorela pšenica, krompir, koruza.

V Kopru so imeli fašisti in Nemci svojo trdnjavo. Pa so se nekega dne prekleto prestrašili. Saj je tam od Br-

dobili zemljo v svojo last.

Posušena površina je pod morsko nižino. Ko so nalivi, je treba vodo črpati. Ko pa je suša, je treba zemljo namakati. Napravljeni so razni kanali, ki pa ne zadostujejo. Zato je v načrtu prvomajskega tekmovanja tudi izkop 600 m dolgega kanala, ki bo služil za namakanje 60 ha zemlje.

Lep je pogled na Koper in okolico iz Smarij ali z grička Sv. Marka. Na eni strani morje, na drugi pa široka ravnina, ki je pozimi siva in rumena, spomladi po ozeleni.

Pri Ankaranu, pod Sriminom je največja površina izsušenega zemljišča. Tu pa tam so razstresene kmečke hiše, sredi pa ravna cesta.

Povedali so mi, da tam dela zanimiv kmet. Obiščem ga. Doma je iz Kopra, potomec adi nobile famiglije, saj se piše De Manzini. Pa izsolan je, agronom, in bistré glave. Se preden

ISTRSKI KMET O RJE S STROJEM

tokov in Smarij pokalo. Vrgli so mostove v zrak, pokvarili zapore za vodo, in v nekaj urah je voda zopet vse poplavila. Za hip so se čutili bolj na varnem. Kmetom pa so napravili ogromno škodo.

Pa jim ni pomagalo. Kljub vodi je bil Koper osvobojen še pred prvim majem. Takoj po osvoboditvi so prišli krepko za delo. Popravili so najprej črpalke ter dan in noč delali, da so v kratkem času izčrpali vso vodo in popravili zapore.

V zgodnji jeseni 45. leta so se polovinarji vrnili v svoje hiše in začeli sejati. Prve čase je bil pridelek manjši, ker je stana voda nekoliko pokvarila zemljo in odnesla tisto malo humusa in gooja. Zemlja je bila vsa izprana.

Pa so polovinarji vztrajali, posebno zaradi tega, ker so z agrarno reformo

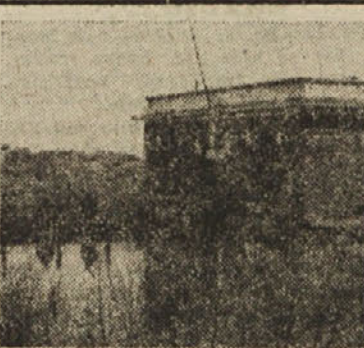
je bila izvedena agrarna reforma, je oddal agrarni komisiji, kar je imel zemlje odveč. Drugo pa obdeluje sam s svojo družinico, Marsikdo ga nago-varja, naj gre v drugo službo, v mesto, v urad. Pa ne gre in ne gre. Pravi, da mu je še najlepše delati zemljo. Visok je, še mlad, krepke postave. Ko se razgovarjaš z njim, takoj opaziš, da ni navaden kmet. Okoliški kmetje ga večkrat vprašujejo za nasvete.

Razkazuje mi posestvo, hlev, njive, živino. Skrbno je vse posejano, sedaj orje, tem je žito, tu bo koruza, tam krompir, tam lucerna, da bo dovolj krme. »Po lucerni pa je, kakor da bi pognojil njivo. Saj veš, kakšno lastnost ima lucerna.«

S kolesom se pripelje prileten kmet. Porazgovorita se o umatnih gnojilih in kokošji kugi. Gnojila se daje v zadruhi. Kokoške kuge se ni. Treba pa je paziti, da kdo ne prinese okužbe.

Se se pogovarjamo, o tem in onem, kako bi bilo dobro, če bi orali s traktorjem, pa da bi vse racionalno obdelovali. Tu bi bilo žita in povrtnine dovolj za ves Koper in okolico. Pa perutnine bi lahko bilo več, da ne bi primanjkovalo jajc in piščet.

Pogovarjam se s kmetom-agronomom s priletnim bivšim polovinarjem, ko se vračam s koprskim Paulonom, ki orje z motornim plugom svojo njivo. Vsak priznava, da bi se bolj splačalo delati z motorji, skupno, da bi bilo dosti lažje in več uspeha. Zamisel je že tu in marsikdo čuti potrebo po skupnem delu.

ČRPALKA ZA VODO NA OSUSENEM OZEMLJU PRI KOPRU

Če bomo vse obdelali

bo dovolj kruha za vse

Toni in Jože sta dva prava Istrana. Doma sta iz koprške okolice. Jože je klub vsem slabim časom ohranil svoje malo posestvo, Tonejeva družina pa je bila pod sparnome že dolga desetletja do agrarne reforme. Sedaj je tudi Toni sam gospodar na svoji zemlji. Pred dnevi sem ju posušal, kako sta se pogovarjala in dajala razlages.

Toliko zanimivih stvari sta si povedala, da je prav, če jih bodo zvedeli tudi drugi istrski kmetje.

Vendar se je prikazalo sonce. Najprej dež, pa sneg in mraz, to je bilo obupno, žene Toni.

Jože: »Meni je šlo nekaj graba. Zdalj bo treba posaditi novega. Pa za oljke sem se bal. No, vendar ni padel, se potolaži Jože.

Toni: »Zdaj pa bo treba pljuniti v roko in šapa bo pela, pa škarje bo treba rabiti, da bomo očistili sadna drevje. Dobro bo treba obdelati zemljo.«

Jože: »Kaj mi to sploh praviš, kaj ne znam delati?«

Toni: »Znamo je, pa ne se dovolj. Si poslušal, kaj je pravil tisti tovariš z okraja?«

Jože: »Kaj bo tisti pravil o zemlji nam, ki znamo več kot on. Tisti ti bo znal kaj načekati na »kar-tot«, ali govoriti. Samo kmet zna obdelovati zemljo.«

Toni: »Eh, ma tisti, dragi moi Jože, zna več ko sto nas vkup. Pravijo, da je kmetijski, kaj znam kaj, inženir ali doktor. Tako ga kličejo.«

Jože: »Pa kaj je pravil?«

Toni: »Jaz sem ga kar poslušal, veš. Škoda, da pride bo'j poredkoma. To ti je mož. Malhen je, suh ko treska. Ampak, znaš, na zemljo pa se razume.«

Jože: »No, povej, no, kaj je pravil?«

Toni: »Da je treba vse obdelati, da je treba saditi kar se bolj splača: da bomo imeli tekmovalje, plan in drugo. Pa nam je povedal, kaj se bi najbolj splačalo saditi pri nas.«

Jože: »Kaj misliš ti?« vpraša radovedno Jože.

Toni: »Čuj Jože. Mož ima razon; pametno je govoril.

Znaš, kaj se nam je dogodilo letos. Čakali smo grah za seme. Iz Trsta nam ga niso dovolili Angleži, da ga bi dobili. Kaj ni to neumno?«

Jože: »Nič ni neumno, če nimamo semena takoj. Samo prav ni, da ga nam niso pustili nabaviti.«

Toni: »Neumno, neumno je, pravi Toni in spiže kozarec črnega, da

si opere grlo. Obris si brke kapljice vina in počasi, prepričljivo nadaljuje.

»Jaz nisem čakal semena iz Trsta. Lani sem si ga sam pridelal. Tako je treba.«

Jože: »De bato, de imas razon!«

Toni: »Pa kako! Vidiš, če bi vsi pridelali semena doma, ne bi bilo treba čakati milosti od drugih. Znaš, najboljša so doma semena za naše kraje.«

Jože: »Bome, domača roba je najbolj sigurna.«

Toni: »In najbolj poceni.«

Jože: »Anka, jaz bom poskusil.«

Toni: »Ne samo semena. Tudi drugega je treba pridelati več in boljše roba, da bomo lahko prodali v druge kraje in zamenjali, za kar nam rabi. Tudi kruha dobrega, bi bi'o za vse zadostia.«

Jože: »Kako pa?«

Toni: »Si bil kakšenkrat tam pri Bujah in Umugu? Si videl koliko zemlje? Vidiš, če bi vsi dobro obdelali in sejali pšenico, bi bilo dovolj moke za vse.«

Jože: »Ah, znaš, kaj je. Eni ne morejo dosti sejati in delati, zato ker jih nekateri strušijo, da jim bo odobor vse vzelo.«

Toni: »Vidiš, to so lunpi. Ti bi radi, da bi vsi erknili od glada. Saj lahko prosto prodaj, kar pride!«

Jože: »Znam, znam! Ma kakšen vendar vrnjame.«

Toni: »Če ima zaprte oči in trdo butico, naj le verjame, če ne bo pridelal, ne bo jel, pa tudi prodati ne bi imel kaj.«

Jožetu še ni dovolj. Radoveden je postal. Razumem, da ima Toni prav in da tisti tovariš z okraja ni »za hitit čaa«. Se dolgo se pogovarjata Toni in Jože. Pridružilo se še drugi. Saj je nedelja in ni vsak dan prilika, da se pogovarja.

Jože vzame kos papirja in si nekaj beleži. Ko bo zopet prišel v vas tisti tovariš iz Kopra, ga bo vprašal, kar mu še ni jasno. Pa ne bo ostalo samo na papirju. Kadar se Istrani odločijo in gredo za delo, ga ni vraga, da bi jim bil kos.

Prvomajsko tekmovanje v Istri priprava za plan

V istrskem delu Tržaškega ozemlja pripravljajo gospodarski plan, načrto gospodarstvo. To niso šale, to ni vsakdanja stvar. O važnosti planiranja v tem članku ne bomo govorili. Že samo dejstvo, da vzbujajo vedno več pozornosti med javnostjo, da se ga delavci in kmetje veselijo, in še posebno, da se ga nekateri predeto bojijo, nam dokazuje in potrjuje nujnost in potrebo tega plana.

Za plan se je treba pripraviti

Plan, potreba po planu se je rodila in vzklikala iz samih kmečkih in delavskih množic, ki že nekaj časa čutijo, da je treba napraviti nekaj načrt, prijeti vruga za roge, poprijeti se dela z določenim ciljem, da se dvigne in zboljša vse naše gospodarstvo in kmetijstvo.

Sedaj smo začeli. Da bo gospodarski plan res uspešno izveden, se je treba nanj pripraviti, zato je naša ljudska fronta, politična organizacija, ki vključuje skoraj vse prebivalstvo, izdelala okvirni program tekmovanja in bo tekmovanje tudi vodila.

Zelo važna pa bodo vsekakor dela za kanalizacijo za namakanje zemljišča pri Ankaranu, kjer bodo izkopali 1600 m kanala in pripravili za obdelovanje 150 hektarjev zemlje ob izlivu Rižane.

Zboljšanje zemljišč in dvig zadrugištva

Posebno pažnjo bodo posvetili našemu zadrugištvu. Vse zadruge in poslovalnice morajo urediti svoje upravljanje, svoje prostore in se pripraviti za nakup sadja. V medsebojni povezavi bo delo lažje. V Bujah bodo izgradili zadrugo skladišče, okrepijo bodo posojilnice in hranilnice v Izoli in Piranu.

Zadrugišni domovi

Na predlog delegatov okrajne skupščine v Kopru dne 29. februarja, bodo začeli graditi zadrugišne domove v več krajih, kar bo gotovo zelo koristilo dvigu gospodarstva in kulture vasi. K temu vprašanju pa se bomo še posebej vrnili. Razveseljivo je, da se je vzbudilo med ljudstvom zanimanje za zadrugišne domove. Zadruga bo morala postati središče in

vesa jih očistili in škopili. Po vseh bodo predavanja o kmetijstvu, tekmovanju za cepljenje, nasaditve sadnega drevja. Napravili bodo poskuse pekanja zemljišč.

... in načrtnost

Ker je kokošja kuga delno uničila perutnino, bodo podložili več jajc, in v ta namen uporabili tudi pure, vse kokoši pa bodo cepili proti kugi. Povečali bodo produkcijo povrtnine za mestni trg, po vseh vaseh bodo uredili gnojilišča in gnojilišne jame. Namesto takih pridelkov, ki se dobro ne prodajo in jih zaradi nenačrtnosti preveč pridelajo, bodo sadili rajši take, ki se boljše prodajo in so bolj potrebni. Na vsak način ne sme ostati neobdelan najmanjši košček zemlje. Pridelati moramo več in boljše blago!

Razviti moramo svinjerejo, da bomo sami doma imeli dovolj prašičev, ki jih do sedaj še uvažamo za težke milijone. Zivinorejo bomo zboljšali, če bomo imeli krme več detelje in lucerne. Potrebna semena pa moramo sami pridelati, ker so najboljše in najbolj poceni.

To je izvidek okvirnega tekmovalnega načrta.

Vsi, delavci in kmetje pristopimo takoj k izvajanju, vsak na svojem torišču in z vsem elanom in dobro voljo, da si ustvarimo boljše življenje!

Žena v borbi za svoje pravice

Ustanovni kongres ASIZZ je izzvenel v mogočno manifestacijo vseh demokratičnih in naprednih žena Tržaškega ozemlja. Pokazal je, kako so žene enotne v borbi za mir, delo in neodvisnost, pokazal je, kako globoko se zavedajo, da je treba voditi nepomirljivo borbo proti imperializmu, ki bi rad zanetil novo vojno le zato, da bi lahko še dalje izkoriščal delovno ljudstvo.

Na kongresu, ki je trajal skoraj tri dni, so pokazale žene tako navdušenje in tako odločno voljo, boriti se za svoje pravice, navdušenje, kakršnega so sposobne le žene.

Žene pa niso pokazale le svojega navdušenja, temveč so izbrčno in konkretno razpravljale v vseh svojih

vprašanjih, ki jih tarejo v njihovem vsakdanjem življenju. In teh vprašanj ni malo. Vprašanja otrok, otroških jasli v tovarnah, zavetišč, vprašanja mladine, brezposelnosti, upokoencev, draginje, prostitucije, vzgoje otrok, enako plačilo za enako delo, pravice do zaposlitve v vseh službah itd. Vsa ta vprašanja niso lasna, le naprednim ženam, vključenim v ASIZZ, temveč so vprašanja vseh žena Tržaškega ozemlja.

Zato ne more ostati ob strani nobena žena. Vse žene namreč dobro vedo, da bodo morale umirati njih sinovi, če izbruhne vojna, in da je borba za mir tudi njihova borba. Žene se tudi dobro zavedajo, da je borba proti brezposelnosti skupna borba, saj je danes vrsta na enem in jutri na drugem. Ko pa so možje in sinovi brezposelni, občutijo ravno žene prve zle posledice in jih tarejo skrbi, kako preživljati družino.

Problemi so torej za vse enaki, tu ni izjem, vse žene so enako prizadete. To morajo razumeti prej ali slej vse žene, zato pa je naloga in dolžnost naprednih žena, da jim to pojasnijo, da razširijo svoje vrste, da s skupno borbo premagajo skupnega sovražnika.

Žene pa se dobro zavedajo, da je rešitev vseh njihovih vprašanj možna le v resnični in napredni demokraciji. Zato stoje odločno ob strani ljudski fronti, ki se bori za demokratične svoboščine, za socialne pravice in za boljše življenjske pogoje vsega ljudstva.

Kongres je otvorila tov. Casali-Karleta, nato pa je v imenu delovnega predsedstva pozdravila delegatke tov. Marija Bernetičeva. Sledili so pozdravni govori predstavnikov raznih organizacij in strank. Med temi pozdravnimi govori pa so se vrstile številne delegacije, ki so prinašale pozdrave in darove iz tovarn, vasi, polj, mestnih okrajev itd. Navdušen sprejem vseh teh delegacij je pokazal, kako tesno so povezane meščanke in deželankami, delavke s kmetkami, uradnicami, izobraženkami.

Po pozdravnih delegacijah je podala tov. Karleta obsirno poročilo o pomenu in nalogah ASIZZ o sedanjem političnem položaju. Orisala je politični položaj pri nas in po svetu in poudarila, da je brezposelnost le posledica imperialistične politike, ki hoče uničiti našo industrijo in dopušta množične odpuste delavcev. Orisala je obupni položaj 25.000 družin brezposelnih delavcev in dejala, da vojaške oblasti ne kažejo nobene skrbi, da bi to brezposelnost odpravile. Zlasti žene občutijo teže gospodarskih razmer in izkoriščanje delodajalcev, ki dajejo ženam nižje plače kot moštvim. Orisala je trdno in neuhvaljeno življenje žena po vaseh našega ozemlja, ki so često prisiljene, da iščejo v mestu zaposlitev kot hišne pomočnice ter dobivajo pri tem zelo majhne plače. Dejala je, da bodo žene na našem ozemlju nadaljevale borbo, dokler ne dosežejo, da se spoštuje mirna pogodba in imenuje guverner, kar je pogoj za normalizacijo našega življenja.

Drugi in tretji dan kongresa se je zopet vrstila delegacija za delegacijo in so prihajale tudi pozdravne brzojavke žena iz raznih držav. Nato je tov. Marija Husu obsirno poročala o delu ASIZZ na vseh toriščih. Pred koncem kongresa so pozdravili delegatke tudi zastopniki komunistične partije, ki so jih žene navdušeno sprejele. Končno je tov. Marina pozvala vse žene, naj se združijo in preneajo, da bi Trst postal vojaška baza. Po zaključku kongresa je bila v ponedeljek 8. marca popoldne praznična žena, na kateri sta tov. Marina in Karleta prikazale pomen 8. marca pri nas in v svetu. Zvečer pa je bila svečana akademija, katera se je udeležila ogromna množica tržaškega ljudstva.

DELEGATKE NA KONGRESU ASIZZ

Tekmovalni načrt zajema vse pango življenja, vsaka organizacija in ustanova bo napravila, ali je že, svoj podroben načrt, v kolikor se nje tiče in ga tudi izvedla.

Vsi upravni organi, ljudski odbori in organizacije bodo do prvega maja uredili in izpolnili svojo administracijo, uredili bodo svoje prostore in dvignili strokovno znanje osebja, zato bodo tečaji za vse uradnike, ki bodo morali polagati potrebne izpite. K izboljšanju uprave spada tudi komasacija ljudskih odborov po deželi, ki je skoraj že izvedena. K tekmovanju spada tudi ureditev pobiranja davkov. S preprečevanjem je treba doseči, da bodo vsi zaostanki pobrani.

Med tekmovanjem bo organiziran tudi »Teden zdravstva«. V posebnem tečaju se bodo usposobile tovarišice iz raznih vasi za nujno zdravniško pomoč, zdravniki pa bodo imeli redne strokovne sestanke.

V tem času bodo tudi pripravili volilne imenike kot pripravo za splošne volitve v ljudske odbore.

Nove ceste, strokovni tečaji

Razni uradi in odseki za gradnje bodo izpolnili in dopolnili tehniško osebje. Med tekmovanjem bodo zgradili dva nova objekta, obnovili ceste Trst-Pulj (28.000 kv.m), 800 m ceste Smarje-Nova vas, popravili bodo cesto Dekani-Ankaran v dolžini 5 km ter ceste Koper-Smarje, kamor bodo v tem času dovozili 500 m³ gramoza. Izboljšali bodo tudi več cest v notranjosti (Babiči, Korte, Sv. Anton, Sv. Lucija).

Imeli bodo dvomesečni večerni tečaj za zidarje in vajence ter pospešili obnovo požganih vasi Smarje in Marežice.

V Kopru bodo dokončali obnovo gledališča, v Piranu zgradbo za pomorsko akademijo, v Smarjah pa osnovno šolo.

Skrb za prosveto

V prosveti in šolstvu bodo vzgojitelji in učenci tekmovali za čim boljše uspehe pri učenju, tako da bodo naši bodoči kadri imeli dovolj znanja, sposobnosti in ljubezni do dela za svoj narod. Ljudska oblast bo nudila vso pomoč, da se dvigne kultura v Istri.

Kaj vse jih skrbi in tare v Dolini

Z Brega se le malo oglašajo, zato smo jim šli sami obiskat ter pri tem nabrali cel kup novic.

Dolina je velika vas, pravijo, da šteje 267 hiš. To je že nekaj. Zraven nje pa so še druge vasi, jugoslovanska meja pa visi Dolinčanom prav nad glavo. Polječa v Dolini pončiči vežba s tem, da razbija pionirske stene in trga otroške dopise in risbe na njih.

Narobe svet

Pod vasjo, v dolini, so imeli trije vaščani Sancin, Mejak in še tretji lepe travnike in njive. Angloameriškim vojakom je prostor ugajal in meni nič tebi nič so začeli tam brcati žogo. Kmetje so se pritožili in zahtevali odškodnino. Pa veste, kaj so jim odgovorili: »Kaj vruga iščete, saj to sploh ni vaše, to je »bene publico«, še avstrijski vojaki so tod jezдили z lipškimi konji. Oškodovani kmetje so kar ostrmeli. Niti besedice niso mogli ziniti od začudenja. Ze več kot šestdeset let so obdelovali to zemljo. Zdaj pa naj ni njihova! Narobe svet.

Eno cesto popravljajo, da je bolj razrita kot prej, druge pa ne obnovijo, ker pravijo, da bodo zgradili novo. Za to cesto pa baje ni niti še izdelan načrt.

Bore sadijo. Če izkopljejo mnogo jam, jim cincajo pri izplačevanju, češ da preveč zaslužijo. Zenske pa nosijo zemljo. Ali bo sploh kaj zraslo, ali bo kot v Boškutu?

Lani so kmetje kupili pri nekem trgovcu umetno gnojilo — »praha«, toda ni bilo nobenega uspeha. Letos ne marajo tvegati. Če bi imeli svojo zadrugo, bi bili bolj gotovi.

»Vse je drago, se pritožuje kmet, vsamo naši pridelki so poceni. Vino plačujejo sedaj manj kot v jeseni, v gostilni pa je ista cena. Sena ni, moramo ga kupiti po 3000 lir. Pravijo, da bo še dražje. Lahko bi ga imeli dovolj, če bi se kdo bolj pobrigal.

Od Socerba do morja se namreč razteza dolg hrib »Dolga krona« in »Do-

POGLED NA DOLINO

Naša gruda

KMETIJSKA PRILOGA ŠT. 6

SADITEV KROMPIRJA

Krompir je rastlina, ki se zadovolji in uspeva v vsaki zemlji. Tudi za kolobarjenje je krompir pripraven. Zemlja za krompir pa mora biti dobro pripravljena, to je globoko preorana in dobro pognojena. Kakor sploh za vse pomladanske posevke, je tudi za krompir najbolje, da ga sadimo v takšno zemljo, ki je bila že pred zimo globoko preorana. Krompirju gnojimo navadno s hlevskim gnojem. Za hektar je potrebnih okrog 300 stotov hlevskega gnoja, ki ga lahko podorjemo že jeseni. Kdor gnoji s hlevskim gnojem, se spomladi, mora rabi v ta namen dobro razkrojen glevski gnoj. Poleg hlevskega gnoja, posebno pa če tega nimamo dovolj, priporočamo za gnojenje uporabo 100 do 150 kg kalcijevega nitrata ali žveplenokislega amoniaka, do 150 kg superfosfata in do 150 kg kalijeve soli. Če gnojimo krompirju samo z umetnimi gnojili, potem je potrebnih 200 do 300 kg kalcijevega nitrata ali žveplenokislega amoniaka, 400 do 600 kg superfosfata in 200 do 300 kg kalijeve soli. Ne hlevski gnoj in ne umetna gnojila ne smejo priti v dotik s semenskim krompirjem. Zato jih je treba trositi pred sajenjem ali pokladanjem krompirja ter jih podirati ali podvleči. Ako rabimo za gnojenje kalcijev nitrat, ga potrosimo pred ali ob sajenju krompirja polovico, drugo polovico pa med okopavanjem.

Za štednjo je priporočljivo uporabljati za sajenje kolikor mogoče je krompir srednje debelosti (4 do 5 cm debel, 50 do 80 gramov težak in s 6 do 10 očesi). Debel (nad 80 gr težak) krompir z večjim številom oces lahko bolje izkoristimo ali pa zvišamo množino semen, če ga prerežemo v dva kosa. Ako prerežemo debel krompir počez, potem uporabimo eno polovico z močnimi očesi. Prerezovati krompir v ščeve ali krmo. Ako pa hočemo dojeti z rezanjem debelega krompirja več semen in porabiti oba kosa za sajenje, potem moramo prerezati krompir podolgovato v dve polovici tako, da imata obe po enako število oces. Prerežemo i krompir v še manjše kose, pa ni priporočljivo. Prerezan krompir se mora pred sajenjem na prerezanem mestu osušiti. Najbolj pravilno pa je, da sadimo

srednje debeli celj krompir. Praktični poizkusi so namreč pokazali, da je razrezovanje semenskega krompirja škodljivo dobremu pridelku. Celi krompir začne prej kaliti. Ne potrebna štednja je tu zato neumestna, ker je vedno bolj koristno, uporabiti za sajenje več krompirja in doseči večji pridelek, kakor pa varčevati s semenom in doseči manjši pridelek.

Da obvarujemo krompir pred strupeno roso ali peronosporo in da zatremo tudi razne druge škodljive glivice, je priporočljivo namakati krompir pred sajenjem 24 ur v 1.50 do dveodstotni raztopini modre galice in apna. Po končanem nama-

kanju operemo krompir z vodo, nar kar ga osušimo in posadimo.

Zaradi lažje obdelave in da bolje uspeva, sadimo krompir v vrste. Razdalja semenskega krompirja med vrstami in v vrstah se ravna po zemlji, po gnojni moči zemlje in po vrsti semenskega krompirja. Izkazalo se je, da je manjša oddaljenost vrst pri eni in isti vrsti toliko bolj ugodna za pridelek, v čim boljšem stanju je zemlja in čim bolj močno je bila pognojena. Glede na to naj znaša oddaljenost med vrstami 45 do 60 cm in razdalja v vrstah pa 30 do 50 cm. V zemljo pa sadimo krompir do 16 cm globoko. V težki zemlji ga sadimo bolj plitvo, v lahki pa bolj globoko. Za globino je merodajen tudi čas, v katerem sadimo krompir.

Dr. I. B.

Špinača, važna povrtnina

Špinača je posebno v Koprskem okraju zelo važna povrtnina in dobrih kosov vir dohodkov našemu kmetu. Z druge strani je špinača zaradi hranilnih snovi in vitaminov, ki jih vsebuje, zelo cenjena zelenjava. Poleg tega je zato, da o njej spregovorimo nekaj besed in damo našim kmetom nekaj nasvetov.

Špinača zahteva rahlo in gorko zemljo, dobro pognojeno z zrelim hlevskim gnojem ali kompostom. Od umetnih gnojil zelo prija špinači gnojenje s Tomaževim žilindrom, superfosfatom, kalijevo soljo in dušičnimi gnojili (na 100 kv. m 5-6 kg kalijeve soli in 3 kg nitrata). Od vseh umetnih gnojil prija špinači najbolj dušična gnojila. Kmetje v Koprski pravijo: «Mnogo soli (mislijo na žilski soliter ali amonijev sulfat) dosti pridelka». Z intenzivnim gnojenjem z dušičnimi gnojili se da večkrat zvišati pridelek za 100%. Dušik pospešuje rast rastlini. Listje se zelo razbóhóti in zadobi temno zeleno barvo. Ne smemo pa gnojiti špinači z velikimi količinami gnojil naenkrat, temveč v obrokih. To leto nam primanjkuje dušičnih gnojil in zato moramo izkoristiti domača gnojila, katerim pa na žalost do sedaj polagamo premalo važnosti. Koliko gnojnice se n. pr.

pretaka po naših poteh iz neurejenih gnojničnih jam. Gnojnice je dragocena snov za špinačo. Zalivamo z gnojnico med ali pa takoj po dežju. Po gnojenju z gnojnico moramo špinačo oprati z vodo (zaliti).

Kdaj sejemo špinačo? Od februarja do konca maja in od avgusta do novembra. Špinača bolj uspeva v senčnih legah kakor pa na soncu. V poletnem času moramo špinačo večkrat, in to obilno zaliti. Bolje je, da jo zalivamo poredko in obilno, kakor pa narobe. Špinačo sejemo v 20-25 cm oddaljene vrste. Ko rastlina zadobi 4-5 listov, razredčimo nasade. Razdalja rastline od rastline ne sme presegati 6 cm. Med rastjo špinačo vsaj enkrat okoplamo in večkrat oplevemo. Na 10 m² porabimo 1/4 kg semen.

Zapomniti si moramo, da špinača zemljo zelo izčrpa in zato ji moramo dobro gnojiti. Pri gnojenju pa ne smemo čakati poslednji čas in gnojiti tik pred setvijo. Špinači zelo ugaja zemlja v «stari moči», kar pomeni, da mora priti na zemljišče, katero je bilo že prej dobro pognojeno.

Dr. J.

Pogozdovanje s setvijo

(Nadaljevanje)

Kakor smo že omenili, se seje pri pogozdovanju s setvijo gozdno seme naravnost na gozdna tla. Če je zemljišče, namenjeno pogozdovanju, dobro, posebno pa če je pokrito s humusom, ni treba tal obdelati ter odstraniti gozdni plevel in grmovje, ki bi utegnili ovirati razvoj gozdnih dreves.

Največkrat pa gre za plitva in slaba zemljišča, saj pri nas le-ta namenimo pogozdovanju. V takem primeru moramo zemljišče prekopati s krampom največ do 10-12 cm globoko. Namen krčenja stlačene zemlje je le-ta, da ustvarimo semenu ugodne pogoje za vzkalitev in za razvoj rastline v prvem razdobju življenja. Srednje globoko kopanje (20-30 cm) bi lahko imelo le škodljive posledice za gozdno kulturo, ker tako obdelovanje pospešuje izhlapevanje vode, ki je v nižjih plasteh neobdelane zemlje. Globoko kopanje (nad 40 cm) bi bilo vsakakor koristno, ker je prav globoko kopanje, kakor je gotovo vsem znano, izvrstno sredstvo za ustvarjanje mokre zaloge. Sistem globokega obdelovanja pa je zelo drag, zaradi tega ga običajno ne uporabljamo pri pogozdovanju s setvijo, tudi če bi se dala zemlja obdelovati v globoke plasti, kar pa je pri gozdnih tleh redko.

Zemljišče, namenjeno pogozdovanju, lahko obdelujemo na vsej površini, ali pa le deloma v progah, včasih pa tudi v ploščah s 50-60 centimetrskim premerom. Proge ne smejo polekati v hribovitih zemljiščih navkreber, ampak vodoravno, da voda ne odnaša dragocene zemlje. Proge naj bodo od 50 do 80 cm široke, med eno progo in drugo pa puščamo 1-1,50 m neobdelane zemlje. S tem načinom obdelovanja prihranimo ne samo na delu, temveč tudi na količini potrebnega semena.

Ko smo primerno pripravili zemljišče, preidemo na samo setev gozdnega semena. Način setve odvisi predvsem od vrste gozdnega drevja. Srednje velika semena lahko posejemo, še preden pričnemo z obdelovanjem zemlje. Drobna semena (n. pr. smreke) pa posejemo, ko smo zemljišče že pripravili in ga pogrebemo z železnimi grabljami ali ga pobranamo z vejevjem. Zelod in

kostanj sadimo kakor fižol v jamice od 30 do 50 cm narazen z molitko ali z za to pripravnim kolcem, in sicer od 3 do 5 cm globoko.

Ker seme ne vzkali na splošno takoj po setvi, je podvrženo raznim uničevalcem, predvsem ptičjem in mišim. Proti tem škodljivcem se borimo na razne načine. Z gostim sajenjem rešimo pred škodljivci vsaj del semen. Če to ne zadostuje, se poslužujemo primernih strupov. V ta namen lahko uporabljamo pri srednje velikih semenih svinčeno rdečico (minio), ki pa učinkuje le proti ptičam. Arzeniali in fosfor so dobra obramba proti vsem uničevalcem; florosilikat je usoden le miši, medtem ko prizanaša ptičam. Zelod ohranimo pred mišmi, če položimo v vsako luknjico po dva ali tri semena v različni globini, ker se bo po navadi živalica zadovoljila le z višje vsajenim plodom. Paziti pa moramo, da ne zagrebemo semen pre globoko, ker bi v tem primeru res branili seme pred škodljivci, onemogočili bi pa rast malemu drevescu.

Setev lahko izvršimo vse povprek iz roke ali pa tudi v vrstah in v skupinah. Količine potrebnega semena ne moremo vnaprej točno zračunati. Povprečno porabimo na vsak hektar od 700 do 800 kg zeloda ali kostanja, 70 kg jelke, 15 kg smreke, 60 kg javorja, 50 kg jesena, 250 kg bukovega žira, 20 kg alepskega, primorskega in črnega bora in 25 kg robinje. Te številke veljajo za polno setev. Če se seje v vrstah, na ploskvah ali v jamice, se porabi v razmerju posejanega prostora manj semen. Zeloda n. pr. porabimo pri pol metra oddaljenih jamicah 150 do 200 kg na hektar.

S setvijo bi bila glavna dela pri opisanem načinu pogozdovanja končana. Razumljivo pa je, da ne bomo gozdno kulturo pustili samo sebi. Čiščenje nasadov od plevela in škodljivega grmovja, postopno redčenje pregošnih posevkov, dopolnilna setev pri neuspešnih kulturah, zaščita pred raznimi škodljivci in pred drugimi nepravilnostmi predstavljajo vrsto opravil, katerim moramo posvečati potrebno pažnjo, če hočemo doseči zaželene uspehe.

Dr. S. O.

Perspektive našega kmetijstva

Kako pospešiti razvoj naše živinoreje? Z racionalnim izboljšanjem pašnikov, z gnojenjem travnikov in s setvijo krmilnih rastlin (detelja, lucerna, grahorice, korusa za zeleno krmo itd.) bomo lahko v veliki meri zvišali pridelek sene. Po drugi strani pa je potrebno, da se naši kmetje seznanijo z zeleno «insilazno» krmo. Brez silosov v naših razredih ni mogoče govoriti o napredku v živinoreji. Našo živinorejo moramo usmeriti k proizvodnji mleka; zato je nujno potrebna selekcija krav mlekaric in vpeljava dobrih plemenjakov. Za obdelavo zemlje bomo morali v kolikor je mogoče uporabljati stroje (omenili smo že lahke stroje za obdelavo zemlje tipa «Freze»). Tudi zdravstveno stanje naše živine že več let ni najbolje. Pomankanje zdrave sočne krme, posebno po kraških predelih, je vzrok za živina hira. Zelo razvita je «kolomnica». Ponekod boluje za to boleznijo do 20% goveje živine. Tu di prašiči so tej bolezni podvrženi. Zelo razširjena je spolna bolezen

(vaginits), kar povzroča neplodnost goveje živine. Nujno potrebna je kontrola in selekcija bikov. Imeti moramo vsaj eno veterinarsko ambulanco.

Na Tržaškem ozemlju smo zelo na slabem, kar se tiče proizvodnje maslob. Oljčni nasadi so zelo trpeli v letih hudega mraza 1929 in 1946. Za ponovne nasade se do danes ni skrbelo. Delno bi se dalo rešiti to pereče vprašanje našega gospodarstva z bolj intenzivno prasičerejo. Letno uvažamo preveč prasičev za rejo. Vzemimo n. pr. okraj Koper, ki od 5000 prasičev, ki jih redi uvažuje nič manj kot 4500 prasičev. Za pospešitev domače vzreje plemenjskih svinj je ljudska oblast dodelila primerne nagrade.

S povzdigo živinoreje bomo pridobivali večje količine hlevskega gnoja, ki je in bo še vedno ostal kralj vseh gnojil. Umetna gnojila imajo v kmetijstvu veliko vlogo, toda za fizično, kemijsko in biološko izboljšanje zemlje je potreben hlevski gnoj, kompost in zeleno podora-

vanje raznih rastlin. Tuhli shranjevanju in predelavi gnoja dajejo naši kmetje premalo važnosti. Redke so moderno urejene gnojnične jame. Veter in dež odnašata gnoju njegovo dragoceno snov — gnojnico. Vse mu temu moramo napraviti konec, če hočemo doseči napredek v kmetijstvu. Tudi perutninarstvo in vzreja domačih jajcev postane lahko pri nas zelo donosen vir dohodkov.

Strokovna izobrazba

Strokovni kmetijski izobrazbi ni fašizem v naših krajih dajal pravega pomena. Ponekod so bili ustanovljeni tako imenovani kmetijski strokovni tečaji, katere je obiskovala mladina od 12 do 14. leta. Na teh šolah so dajali preveč važnosti splošnim predmetom, italijanski, posebno pa fašistični kulturi, manj važnosti pa pravi strokovni izobrazbi kmečke mladine. Praktične kmetijske šole v Kopru, Pazinu in srednje šole v notranjosti države pa nashi fantje niso mogli obiskovati zaradi pomanjkanja sredstev.

Danes imamo na Tržaškem ozemlju kmetijsko šolo edino le v Kopru. To šolo obiskuje kmečka mladina od 16 do 24. leta starosti. Učenci so pro-

sti vseh šolskih pristojbin in bolj revni se šolajo zastoj. Potrebni pa nam je več kmetijskih tečajev, katere bi morala obiskovati odrasla mladina. Tečaje naj bi vodili teoretično in praktično podkovani strokovnjaki. Pri mladini moramo vzbuditi veselje do kmetijskega dela, to pa dosežemo le, če bo mladina videla v delu napredek in blaginjo. Kmet mora z uporabo pridobitev kmetijske znanosti in tehnike na splošno povečati produktivnost zemlje in le tedaj bo zemlja kmetu vir življenja in ne mačeha, kakor je bila do danes.

Kmetijske zadruge in krediti

Omenili smo mimogrede važno vlogo zadrugištva v našem gospodarstvu. Ljudska oblast je takoj po osvoboditvi začela načrtno obnovo našega zadrugištva in ga podprla v vseh pogledih. Ustanovljene so bile razne obnovitvene, nabavno-prodajne in druge zadruge.

Konsumno zadrugištvo bo preskrbelo kmetu po zmernih cenah vse, kar potrebuje. Z oddajo svojih pridelkov zadrugam bo kmet vnov-

čel pridelke po najbolj ugodnih cenah. Pri tem pa ne bosta škodovana niti delavec niti delovna inteligencija. Nujno potrebne so nam tudi zadruge za skupno obdelavo zemlje, ker v individualnem gospodarstvu si kmet ne more preskrbeti dragocenih strojev, dobrih plemenjakov v živinoreji, pravih semen, umetnih gnojil itd. Dobava strojev obremeni večkrat tudi bolj donosne kmetije, zato si bo naš revni kmet lahko nabavil stroje edino le v zadrugišni osnovi. V Jugoslaviji je v prvi stopnji mehanizacije kmetijstva država sama prevzela na svoje rame del bremen. Pri nas bo to seveda težje. Posebno vlogo bodo imele kreditne zadruge, ki nam bodo preskrbele denar. V preteklosti so se morali kmetje v hudi stiski zatekati k raznim oderuhom, ki so večkrat za malenkostne vsote spravili naše kmete na boben.

Naša moč in napredek sta v močni zadrugi in sindikalni povezavi in enotnosti, v povezavi kmetov in delavcev. To enotnost ter načrtno in dobro usmerjeno delo sta nam najboljše jamstvo za popoln uspeh.

Dr. F. J.

Pitanje govedi

Naši živinorejci skoraj ne poznajo pravega pitanja, temveč prodajo kravo takoj, ko ni več za plemo, vola pa takoj, ko ni več za delo. Razumljivo je, da je izrabljena živina suha in da kmet le malo dobi zanj. V tem pogledu bo moral živinorejec uvideti, da s prodajo suhe živine precej zgubi. Krma res stane, a je visoko poplačana z višjo prodajno ceno.

Zakaj moramo pitati? S pitanjem hočemo doseči to, da nabere govedo več mase in da mu priraste več mesa. Česa priraste več in koliko, je odvisno od pasme posameznih živali, od starosti živali in od kakovosti krme. Pri teletu priraste v splošnem več mesa, čim starejša pa je žival, tem več nabere masti in tem manjši je prirastek na mesu. Pri suhi, dorasli živini, taki kot jo naši kmetovalci navadno prodajajo mesarjem, raste pri začetku pitanja tudi meso, ki postaja obilnejše zaradi množčnega se mesnega soka.

Razumljivo je, da ima pitana žival več mesa in masti kot suha, a meso pitane živali je tudi boljše. S pitanjem povečamo na eni strani množino, na drugi pa tudi kakovost. Meso od suhih, nepitanih živali, je puho in žilavo, od pitanih pa sočno, mehko, mastno in prhko.

Kdaj naj pitamo? Za pitanje ni vsak letni čas enako primeren. Med pitanjem mora žival piti čim manj vode in zato je za pitanje poletni čas najneprimernejši. V zimskem času moramo pa upoštevati, da zahteva mraz od živali več toplote, za kar mora žival v zimskem času uporabiti v ta namen precejšen del podane krme oziroma svoje masti. Vendar je bolje pitati v zimskem času kot v poletnem, ker moramo v ta namen uravnati toploto v hlevu. Najboljši in najprimernejši čas je za pitanje pomlad ali pa jesen. To pa je seveda mogoče le onemu živinorejcu, ki ima za delo še drugo živino.

Koliko časa moramo pitati? Koliko časa moramo pitati, da se pitanje izplača, to je najvažnejše vprašanje, posebno za našega kmetovalca, ki mora gledati na vsako liro, izkušnja nam pove, da se pitanje izplača le določen čas. Potem pa ima živinorejec zgubo, kar pa ne sme delati nobeden pameten gospodar. Pravilo naj bo, da čim hitreje izpitamo žival. V kolikem času se to zgodi, ni mogoče vnaprej določiti, ker to je odvisno od krmljenja, pa tudi od

lastnosti živali. V splošnem naj velja načelo, da pitamo žival okoli tri mesece, o uspehu pa naj nas prepriča tehnika. Med pitanjem mora znašati dnevni prirastek doraslega vola (500 kg teže) okoli 1 kg. Ako je ta prirastek mnogo manjši, se pitanje ne splača, ali pa pomeni, da ni pravilno.

Kako pitamo? Prvi pogoj uspeha v pitanju je mir. Žival ne sme delati, se ne sme izrabljati v druge namene. Pri nas bo sicer težko mogoče, ker hočemo imeti od živine po nekoliko različnih dohodkov a naj velja to merilo: žival, ki jo hočemo opitati za meso, naj uživa čim več miru.

Krma za pitanje mora biti seveda dobra in tečna. Slamo moramo izključiti in ravno tako slabo seno.

Tudi sveža krma ne prija, temveč naj bo za podlago vedno suha krma, kateri moramo dodati tudi močne krme in v tem pogledu imajo posebno vlogo razne oljnatne tropine.

Zadovoljiv uspeh bomo imeli od pitanja edino tedaj, ako bomo pitali s svinčnikom v roki in s tehtnico. Najprej moramo zračunati, koliko dobimo za žival, ako jo prodamo neopitano, in koliko bi dobili zanj, ako bi jo prodali opitano. Pri tem pa ne smemo računati na razlike kg v teži, temveč moramo tudi upoštevati razliko cene za kg žive teže pri opitani in neopitani živali. Izračunati moramo potem, koliko znašajo stroški za pitanje na podlagi obračuna za en dan. Pri rokah mora biti seveda tudi tehnika, in sicer bi morali stehitati vsako žival vsaj enkrat na teden ter točno zapisati razliko v teži. Edino ako bomo tako postopali, bomo gotovo dosegli uspeh.

Dr. I. B.

Iz kmetijske kemije

Ogljik (Carbonium = C)

O njem smo posredno slišali, ko smo omenili ogljikov oksid in dvokis.

Ta prvina spada med one prvine, ki so v naravi v največji meri in v različnih oblikah. Popolnoma čist ali samočist je v naravi kot diamant in grafit (kamen v svinčniku), brezličen in nečist kot premog. Spojen z drugimi prvini je n. pr. v ogljikovi kislini, v zraku, v petroleju, v močvirnem plinu itd. Sploh ni nobene organske tvorbe brez njega.

Kemično najčistejši ogljik — diamant — je najtrše telo, s katerim režemo steklo. Je zelo krhek in se da zmleti v prah. Razžarjen na zraku popolnoma zgori. Zaradi izrednega bleska služi kot najdražje lepilčje.

Grafit je sivo-črne barve in kovinsko svetel. Je zelo mehak in pušča na papirju sivkasto barvo, zato ga uporabljamo za svinčnike. Ker nerad gori, izdelujemo iz njega različne posode za talitev tvarin (talilnice).

Lesno oglje dobimo, če les sežgemo v posebnih kopah (ogljenice), počasi in pri majnem pristopu zraka. Lesno oglje je zelo luknjčavo in vsrkava pline in barvila v veliki množini; z njim čistimo smrdljivo vodo. Stavimo ga v naše vodnjake!

Kostno oglje dobimo iz razžarjenih kosti v zaprtih posodah.

Saje se izločajo iz plamena gorečega lesu, oglja i. dr., če držimo nad njimi kak hladnejši predmet in preprečimo pristop zraka. Če razžarimo premog v zaprtih posodah, se razkroji in daje svetilni plin, kartran i. dr., v posodi ostane koks, ki vsebuje skoraj sam ogljik in zato je izvrstno kurivo.

Ogljik, vodik in kisik so v premogu v različnih množinah, največ ogljika vsebuje antracit (do 92%).

Ogljik prične svoj obtok kot ogljikova kislina, ki jo rastline vsrkavajo. Pod vplivom sončne svetlobe si rastline usvojijo ogljik, kisik pa izločajo. Na ta način se tvorijo v rastlini raznovrstne snovi, ki služijo za živež živalim. Te spet vdihavajo ogljikovo kislino. Rastline razpadajo (strohniijo ali segniijejo) v razne spojine, ki se končno razkrojijo v ogljik, kislino, vodo, amonjak in žvepleni vodik.

Sežgemo les, ogljik ali kako drugo tvarino, ki vsebuje ogljik z dovajanjem zraka; ogljik zgori v ogljikovokisli plin, pri čemer se razvijeta svetloba in toplota, in sicer gorkota natančno toliko, kolikor jo je rastlina potrebovala za razvoj. V lesu je torej nakopičena toplota iz vročih poletnih dni, za mrzlo zimo. V premogovnih skladih je svetloba in toplota za stotisoče let.

Janko Furlan

Valjenje piščancev

Uspeh valjenja ni odvisen samo od potrpežljivosti koklje, ampak tudi od prave izbire valilnih jajc. Pri tej izbiri moramo upoštevati: poreklo jajca, starost samega jajca, obliko in težo.

Najboljša valitna jajca nam dajejo dveletne kokoši. Te znesejo skoro vsa oplojena jajca. Dvoletne kokoši že kolikor toliko poznamo kot dobre nesnice. Nesnost je dedno svojstvo, ki ga s pravilno izbiro jajc prenašamo na potomstvo. Valitna jajca ne smejo biti starejša od 14 dni, saj le jajce živo bitje, ki kaj kmalu izgubi svojo kalivost. Samo jajce naj ima pravilno obliko, gladko površino. Njegova teža je odvisna od pasme. Pri srednje težkih jajcih jemljemo valitna jajca teže 55 do 65 gr. Ker moramo do valjenja ta valitna jajca sami zbirati, jih moramo tudi pravilno čuvati. Stavljamo jih v hladne in ne presuše prostore, poleg tega pa jih še vsak dan obračamo, da ostane rumenjak v svoji pravilni legi. K sosedu, posebno oddaljenemu, naj gre po valitna jajca starejša oseba, po možnosti peš, samo da preprečimo večje pretresanje, ki lahko pretrga rumenjako vrvico in s tem je jajce onespособljeno za valitev.

Postavitev gnezda pa ima tudi svoja pravila. Da koklje-valilke ne motimo pri njenem potrpežljivem delu, stavimo gnezdo v kraj, kjer vlada popolna tišina. Če nimamo zaboja ali pletenega gnezda, ga napravimo kar po domače. Iz 8 zidnih opek napravimo pravokotnik, katerega dno pokrijemo s kosi travne ruše, s travo navzgor. S to rušo ohranimo med valjenjem potrebno vlago, kar je posebno važno, če je gnezdo na suhem prostoru. Na to rušo stavimo kratko slamo ali fino seno. Med valjenjem lahko kokljo nadleguje mrčes. To preprečimo, če v slamo stavimo kosček vate, namočene v tobačni izvleček, ali pa slamo malo poprašimo z buhačem.

V tako pripravljeno gnezdo stavimo do 15 jajc in posadimo kokljo. Kokljo pustimo ves dan pri miru, samo vsako jutro ob točno določen uri ji damo jesti in piti, kar naj traja okrog 20 minut. Med tem časom pregledamo gnezdo, ga uredimo ter zamazana jajca obrišemo s suho krpo. Teh 20 minut ostanejo jajca nepokrita, kar nas ne sme razburjati, saj to jajcem celo koristi, da se malo prezračijo. Edino v primeru večjega mraza je dovoljeno pokrivanje.

Po šestih dnevih valitve pa se že lahko prepričamo, če se bo kaj iz naših jajc izvalilo. To je tudi važno. Neoplojeno jajce ali pa prestaro ostane še petnajst dni pod kokljo pri temperaturi 42 stopinj C in se spremeni v smrdljivi klopolec, ki s svojim smradom duši ostale v zdravih jajcih se razvijajoče piščance. Ta pregled v šestem dnevu napravimo z enostavno pripravo. Petrolejska, močna žepna svetilka ali pa žarnica naj sveti skozi jajčasto luknjico, malo manjšo od jajca v prostor. Če to luknjico zastremo z jajcem, vzetim izpod koklje, vidimo pravilno se razvijajoč zametek kot temno pego nad sredino. Osvetljena jajca, ki nimajo pege, ne bodo dala piščancev, vendar pa so uporabna še za jelo. Teh pokvarjenih jajc pa ne smemo nadomestiti z novimi, svežimi, ker bi se potem ena skupina piščancev izvalila prej kot druga. Koklja bi prvi skupini posvetila toliko pažnje, da bi ostalih jajc ne mogla več izvaliti.

Če pa nas koklja razočara s tem, da pobegne z gnezda in se ne vrne, lahko rešimo zadevo tako, da si v šestih urah poiščemo novo kokljo. Valitna jajca lahko ostanejo brez koklje nadaljnjih šest ur.

Koliko moramo podložiti jajca? Če hočemo imeti v jeseni pet dobrih jareč, računamo takole: od 20 izvaljenih piščancev bo polovica petelinčkov, polovica pa kokoši. Od teh deset kokoši pa se računa, da bo samo polovica sposobna za plemo. Ker pa se računa, da samo dve tretjini jajc dasta piščance, rabimo torej za 5 novih kokoši 30 valilnih jajc.

ing. V.

Vprašanja in odgovori

T. P. iz Koč pri Slavini: Prebral sem že petkrat moj krompir, a vendar mi še vedno gnije. Kaj naj ukrenem?

Odgovor: Tovariš, ne morem ti dati drugega nasveta, kakor da prebereš krompir še enkrat. Mogoče da ti gnije zato, ker ga imaš v pretoplem prostoru in na kupu. Ako ga hočeš ohraniti zdravega, pazi, da ne bo trpel zaradi teh nedostatkov. Za letos ti pa svetujem, da krompirju pognojiš s kalijevo soljo in da ga skropiš kot trte, ker vpliva eno in drugo proti raznim krompirjevim boleznim.

Čebelna družina

Objavljamo drugi del tega članka v prepričanju, da bo zanimal naše čebelarje.

ČEBELE

Narava je obdarila čebele z najlepšimi darovi. Opremila jih je s krasnim in zelo primernim orodjem in jim vcepila veselje do dela, za zalego pa najnežnejše čustvo ljubezni in skrbi. Za zalego se zeče trudijo, jo negujejo, pitajo in grejejo z neumorno vztrajnostjo in s čudovito požrtvovalnostjo. Med in obnožino nabirajo in se trudijo od zore do mraka, da zalega ne trpi lakote. Ne pozabijo pa tudi ne matice ne trolov.

Razvoj in obstanek čebelne družine ni mogoč brez dobro urejenega življenja. Življenje v panju je kaj lepo urejeno delo pa razdeljeno. To najbolje opazujemo v zgodnji pomladi. En del čebel čisti satje, druge čistijo dno panja, tretje odnašajo mrtve čebele, četrtje stražijo pri zrelu, pete prenašajo vodo, šeste obnožino, druge zopet opravljajo delo dojilj in pitajo ter grejejo zalego itd. Vse čebele pa niso za vsako delo, temveč je delo odvisno od starosti in od tega, kako se razvijajo razni organi, razne žleze, n. pr.

žleze za topljenje voska. Ta razdelitev dela se ravna po razvoju čebeljskih nagonov. Tako razločujemo nagon za množitev, rojenje, gradnjo satja, nabiranje medu itd. Umen čebelar ohranja nagone v pravih mejah ter jih ali podpira, ali pa omejuje. Seveda se mora pri tem ravnati po paši in vremenu. Pri čebelarstvu ne smemo nobenega nagona zasužiti, temveč moramo nuditi čebelam priliko, da svojim nagonom zadoščajo. Ne bi bilo prav, ako bi čebelam ne dali prilike, da stavijo satje. Mnogi čebelarji so tudi mnenja, da ni prav, ako naravno rojenje preveč zatiramo.

Čebelar naj torej urejuje in podpira čebelne nagone, pri tem naj se ravna po paši in vremenu. Ako pa narava sama ne nudi čebelam dovolj hrane in toplote, mora čebelar za to poskrbeti s tem, da gnezdo v panju zoži, panj bolj opaži in pridno pita. Kadar pa dobe čebele vsega dovolj, naj čebelar to pravočasno izkoristi. Razširi naj jim gnezdo, da bo v panju vedno dosti čebel. To pa ni odvisno samo od dobre paše, marveč tudi od dobrih matice. Čebelar mora čebele ohraniti pri dobri volji, dobre volje pa so, ako se zavedajo, da

je panj s hrano dobro preskrbljen. Zato naj čebelar ne skopari in naj ne pušči, da bi stradale.

Čebele imajo v panju glavno besedo. Res je sicer matica za družino neobhodno potrebna, toda res je, da so tudi troli potrebni, ker brez njih bi imeli same trotočke, kar se seveda zdi čudno. Vendar vsak čebelar ve, da je tako. Ako se matica ne opravi, leže šame trote, ako pa ni matice v panju in si morajo čebele izmed sebe izvoliti matico, leže ta matica same trote. Taka čebelna družina s čebelo trotočko pa je obsojena na smrt. Matica in troli so potrebni, vendar imajo čebele prvo besedo v panju, ker le one določajo delo, le one so nosilke in gojilke čebeljskih nagonov. Čebele silijo matico k zaleganju, čebele kroto trote. Ako matica malo zalega, dobi malo hrane, ako pa je marljiva, dobi obilo hrane. Čebele povečajo gnezdo po potrebi, ako nastane toplo vreme in se odpre paša; čebele odženejo trote, kadar jih več ne potrebujejo, ali če nastane slabo vreme in preneha paša. Celotno matico zavržejo čebele in si vzgoje mlado, ako jim stara ni všeč.

TROLI

Trot je nekak zajedavec, požeruh, ki nič ne dela, uživa pa najboljšo hrano, gre okrog poldneva, ko sonce toplotno greje, na izprehod in se kma-

lu vrne; počiva in je. Ubogi trot! Če si res tak požeruh in lenuh, imajo tišči čebelarji prav, ki te tako preganjajo in tvojo zalego izrezavajo ali pa obglavljajo. Ali je trot res vreden, da ga preganjamo in sovražimo kot škodljivca? Ali res nima nobenega opravila in pomena v panju? Ali je samo zale na svetu, da opravi matico in jo založi za vse njeno življenje s toliko množino semen, da more izleči na sto tisoč jajčec? Gotovo je prašenje matice glavni namen in naloga trota, in je to tako važno in potrebno, da bi se brez tega čebelna družina ne ohranila. Trot je potreben, kakor je potrebna matica in so potrebne čebele. Pa pogrče kdo: Za praho je treba samo enega trota, čemu pa po več sto do tisoč trotoč? Tudi to veliko število trotoč v panju ni brez pomena in čeprav ne poznamo vseh skrivnosti čebelnega življenja, smemo vendarle reči, da deluje narava smotrno tudi pri trolih.

Gotovo je že marsikateri čebelar opazoval mlado matico, ko je šla na praho. Najprej se prikaže na bradi več čebelic, ki živahno izletavajo in se praše: nato začno prihajati iz panja troli, ki jih je čimdalje več. Z zimskim glasom vabijo še druge tovariše iz sosedovih panjev; slednjič se prikaže še nevesta, mlada matica, ki se v lepih kolobarjih iz-

preletava pred panjem in se kmalu izgubi v zraku. Troli jo kmalu zasledijo, ker imajo silno dober vid, in šinejo za njo. Hitrejšemu in spretnejšemu se posreči, da opravi matico. Zato pa mora dati svoje življenje. Matica je zelo dragocena živalica v panju in se le težko opravi. Da se laže opravi, jo pri njenem ženitovanjskem izletu spremlja cel trop trolov. To je menda poglavitni vzrok, da je toliko trotoč v panju.

Kakšen čebelar pravi, da troli pripravljajo hranilni sok za žerke v maticnikih, ki je tako zelo potreben za vzrejo matice. Sklepajo pa, da kdor vzame čebelam možnost, da poljubno izrinejo trote, jim krati veselje do življenja, zavira panj v razvoju in škoduje sebi, ker pridelava v takih panjih manj medu.

Vsekakor je trot prav potrebna stvar v panju. Previden čebelar pa ne pušči, da bi mu matica zalegla kar cele sate s troli. V A. Znidarjevem panju se ni bati, da bi bilo preveč trotovine, zlasti ako uporabljamo cele satnice. Dobro pa je, da v kakem satu blizu gnezda pustimo za dobro dan praznega prostora, da napravijo čebele tamkaj trotočnice.

Čebelna družina je v resnici lepo urejen organizem in moramo pri čebelarstvu tudi to upoštevati.

Dr. B.

KORISTI VEZANIH CEN za kmečko ljudstvo v Jugoslaviji

Fisali smo že o uvedbi sistema vezanih cen v Jugoslaviji in o njegovem pomenu. Danes pa se hočemo na kratko seznaniti s koristmi, ki jih bodo imeli kmetje od tega novega načina trgovine. Te nove uredbe prinašajo kmetom vsekar mnoge koristi in nam dokazujejo, kako veliko skrb posveča ljudska oblast, da se zboljšajo življenjski pogoji kmečkega ljudstva, da se dvigne kmetijska proizvodnja in da si bodo kmetje lahko po ugodnih cenah nabavljali industrijske izdelke.

Sistem vezanih cen je mogoč zato, ker se je dvignila industrijska proizvodnja, kar ustvarja pravilne gospodarske odnose med industrijsko in kmetijsko proizvodnjo in potrošnjo. Doslej je kmet pač prodajal svoje presežke na svobodnem trgu, za denar pa si ni mogel nabaviti dovolj industrijskih izdelkov, ki jih je primarno potreboval. Vztrajno delo pri obnovi in napori vsega delavstva pri uresničevanju petletnega plana pa so že sedaj rodili velike uspehe. Industrijska proizvodnja je presegla predvojno kar za dve tretjini, kar omogočuje vedno bolj oskrbo podeželja z industrijskimi izdelki. To leto predstavljajo v tem pogledu pravi preokret.

Po novih uredbah prodaja kmet svoje presežke po nižjih cenah, za prejeti denar pa dobi tudi industrijske izdelke po nižjih cenah. Od njegove kupne moči, to je od priredelke, ki ga prodaja, je odvisno, koliko industrijskih predmetov si bo lahko nabavil. Kmetje pa, ki ne bodo hoteli prodajati svojih presežkov po vezanih cenah, temveč na svobodnem trgu, bodo morali seveda tudi kupovati industrijske izdelke po cenah na prostem trgu. Vse to je jasno, da nove določbe o vezanih cenah omogočajo kmetom boljše oskrbo z industrijskimi proizvodi. Tako bo prišlo v vasi več orodja, oblačila, obče itd., s čimer se bo dvignila življenjska raven kmečkega ljudstva.

Pri tem pa ljudska oblast ni pozabila pasivnih krajev, ki ne morejo nuditi dovolj pridelka za prodajo presežkov v zamenjavo za industrijske izdelke. Za te kraje bodo veljale posebne cene bodisi za preskrbo industrijskih izdelkov, kakor tudi kmečkih pridelkov.

Nove določbe pa bodo tudi omogočile kmetom, da zvišajo donos zemlje. Dobili bodo namreč mnogo več industrijskih izdelkov, ki so jim potrebni za boljše in intenzivnejše obdelovanje zemlje, za izgradnjo gospodarstev, posopij za razširjanje njihovih gospodarstev itd. Z nabavljanjem poljskega orodja, strojev in gnojil se bo kmetijsko gospodarstvo dvignilo, se bosta rodovitnost in donos zemlje povečala, bo kmet lahko mnogo več prodal na trg. Doslej je kmetom primanjkovalo orodja in strojev, sedaj pa bo vse drugače. Pri tem so pač najbolj zgovorne številke.

V primeru z letom 1939 je dobil kmet leta 1945 le 8 odstotkov orodja, leta 1946 — 22 odstotkov, leta 1947 — 58 odstotkov, letos pa dobi kar 150 odstotkov.

Vse to bo seveda zelo ugodno vplivalo na celotno gospodarstvo. Ugodni pogoji za izmenjavo kmečkih pridelkov bodo vzpodbujali kmeta, da čimveč pridelajo in prodajo, tako da se bo izboljšala oskrba mest s poljskimi pridelki. To je najboljši dokaz, kako tesno so povezani interesi delavcev in kmetov, mesta z deželo. Kmetje pa ne bodo dobivali več industrijskih izdelkov kot pred vojno, temveč bodo te izdelke tudi kupovali po ugodnejših cenah. Kmetje bodo prodajali svoje pridelke kmečkim zadrugam po 2,82 višji ceni kot pred vojno, kar pomeni, da so se cene industrijskega blaga manj povečale kot kmečkim pridelkom; pomeni pa tudi, da si bo kmet s prodajo svojih presežkov lahko nabavil 12 odstotkov več industrijskega blaga kot pred vojno.

Pogoji izmenjave blaga pa se bodo z večanjem industrijske in poljedelske proizvodnje vedno bolj izboljšavali, s čimer pa se bo tudi izboljševala življenjska raven vsega delovnega ljudstva. Ker bo industrijska proizvodnja vedno bolj narasčala, bodo padale tudi cene industrijskih proizvodov na prostem trgu, kakor bodo padale cene kmečkih pridelkov sorazmerno z vedno večjimi količinami, ki pridejo na trg. Vse to se bo tako do go razvijalo, da se bodo cene industrijskih pridelkov na svobodnem trgu izenačile z onimi v vezani trgovini.

Tedaj se bo vse blago prodajalo po nižjih, enotnih cenah. Dokler pa se ti pogoji ne uresničijo, je za zamenjavo med kmečkimi pridelki in industrijskimi izdelki najboljše sredstvo ravno sistem vezanih cen, s katerimi se bo oskrba mestnih in podeželskih delovnih množic vsekar znatno izboljšala.

Medtem pa je po raznih tovarnah in v kmečkih zadrugah, ki bodo kupovale kmečke pridelke in prodajale kmetom industrijske izdelke po vezanih cenah, vse živo. Vse zadruga naročujejo tekstilije, obutev, kovinske izdelke, stroje itd. 15. t. m. so zadruga tudi že pričele prodajati to blago kmetovalcem.

Reakcionarna vloga ameriške sindikalne organizacije CIO

Sprito poizkusov razbitja enotnosti Svetovne sindikalne zveze, pri čemer ima svoj delež tudi velika ameriška sindikalna organizacija CIO (Congres industrijskih organizacij), ne bo odveč, če se pobliže seznanimo s to organizacijo.

Voditelji desnice CIO podpirajo Marshallovo načrta. Pri tem prepričujejo delavce, naj ne stavkajo za povišanje mezd, izločujejo iz vodstva sindikalne nasprotnike tega načrta in pristaše nove Wallaceove stranke ter skupno z reakcijo vodijo gonjo proti komunistom.

Voditelji desnice CIO trdijo, da stavke ovirajo uresnitve Marshallovega načrta ter da je treba to okolnost upoštevati pri pogajanjih za povišanje mezd. Podpredsednik sindikata tekstilnih delavcev Baldanay je v odoboru za zunanje zadeve v predstavniki zbornici govoril v imenu CIO ter v podporo Marshallovega načrta izjavil, da bodo delavci pristali na žrtve, če to zahteva uresnitve tega načrta.

»New-York Post« je pred kratkim pisal, da se je pred nekaj meseci zdelo, da bo pomladi milijon delavcev dobil povišek mezd od 4 do 5 dolarjev na teden. Sedaj pa postajajo delodajalci vedno bolj nasprotni poviškom mezd v svojih razgovorih s sindikati. List piše, da morajo sindikalni voditelji zagotoviti delavcem povišanje mezd, ker bi v nasprotnem primeru nastale spontane stavke izven njihove kontrole.

Desničarsko vodstvo CIO odstoplja z vodstva vse nasprotnike Marshallovega načrta in one, ki podpirajo Wallaceovo kandidacijo za predsedniške volitve. Od 44 članov izvršilnega odbora jih je namreč 11 glasovalo proti politiki Marshallovega načrta. Tako je predsednik kongresa industrijskih organizacij poslal Bridgesu, voditelju sindikalnega centra CIO v severni Kaliforniji, ultimatum, ali naj podpre politiko izvršilnega odbora CIO, ali pa zapusti svoje mesto. Bridges pa je raje zapustil svoje mesto, kot da bi se odrekel svoji opoziciji Marshallovemu načrtu in podpiranju Wallaceove kandidature.

Odloki izvršilnega odbora CIO so obvezni za voditelje CIO in za njegove krajevne odbore, niso pa obvezni

TAKO JE BOLGARSKO LJUDSTVO PROSLAVLJALO 70 LETNICO OSVOBODITVE

ter njihovega izgonu z izgovorom, da so komunisti in da so prišli nezakonito v ZDA, temveč celo podpirajo nasilne vladne ukrepe. Tako je Ciaran, predsednik sindikata pomorščakov, pozval člane sindikata, naj ne branijo več tajnika tega sindikata Smitha, kateremu groze z izgonom. Predsednik sindikata delavcev avtomobilne industrije Reuter pa je šel celo tako daleč, da je objavil v časopisu »Collier« našt za borbo proti komunistom.

Vse to kaže, koliko velja v ZDA toliko opevana svoboda, ko razni kapitalisti čutijo, da jim kaj ne gre v račun. Osvetluje pa nam tudi izdaja jasko vlogo nekaterih sindikalnih voditeljev, katerim niso prav nič mar pravi interesi delavcev.

Pomen tedna tehnike za kmetijstvo in industrijo

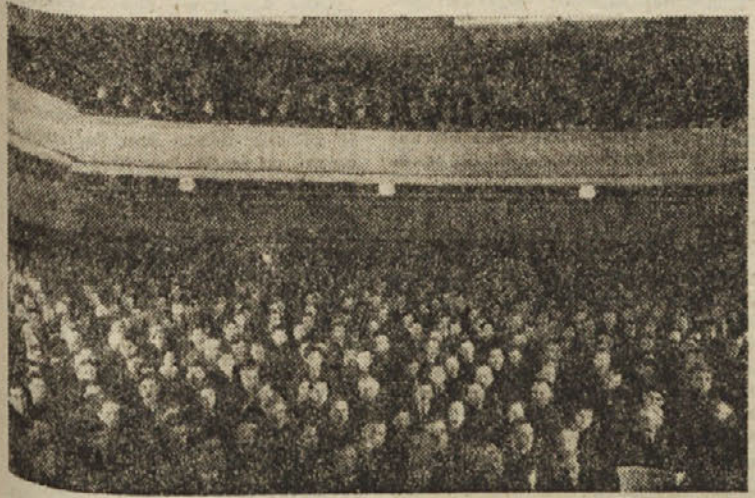
Od 6. do 13. marca je trajal po vsej Jugoslaviji teden tehnike. Pomena tehnike v naših časih ni potrebno poudarjati, saj se ga vsi zavedajo.

Glavna naloga tedna je bila, da se s predavanji, izložbami, grafikoni o dosežanih uspehih, filmi, obiski v delavskih središčih, industrijskih podjetjih in gradiliščih pojasni ljudstvu značaj tehnike in seznanijo najširši ljudski sloji z novimi tehničnimi in delovnimi procesi. Cilj tega tedna je bil uresničenje. Ti tovi brez: tehnika — ljudstvu. Preko tiska, radia, s tečajji so ves teden širili, med delavci, kmeti in mladino propagando za tehniko, za razvoj smisla za tehniko med ljudstvom in za obnovo še zaostalega gospodarstva.

V novih pogojih družbene ureditve, v izvedbi petletnega plana je vprašanje tehničnih kadrov življenjske važnosti, saj pripomore tehnično znanje naraščanju industrijske in rudarske proizvodnje. Tesno v zvezi s tem pa je proizvodnja kmečkih gospodarstev, ki zagajajo mesto z vsemi potrebnimi živili. Kmečka proizvodnja namreč velja za eno izmed najbolj temeljnih in najpomembnejših dejavnikov v naši državi. Zato je zelo pomembno, da se v tej proizvodnji izkoristijo vse tehnološke in strokovne znanosti, kot se je to dogajalo v stari Jugoslaviji, ko je kmet zelo malo vedel o tehniki ter se tudi le malo posluževal traktorjev in drugih

kmečkih strojev. Razvoj moderne družbe pa zahteva, da se stvari ravnotežje med industrijsko in kmetijsko proizvodnjo. Zato bodo v Jugoslaviji napeli vse sile, da oborožijo kmetijsko proizvodnjo z novim načinom dela, da ji bodo pomagali v borbi s prirodo. Da bodo kmetom vedno več modernega orodja, več strojev, traktorjev, gnojil itd. Pri tem bodo imeli veliko vlogo zadrugni domovi in pri njih gradnji se bodo ustvarili novi kadri, ki bodo znali organizirati tudi naprednejšo obdelavo zemlje.

Fomena tehnicizacije kmetijstva ni moči nikoli dovolj poudariti. Če vzamemo v poštev količino vloženega dela, je kmetijstvo na slovenskih tleh vsekakor zelo intenzivno. To pa še ni dovolj. Zvišanje pridelka je treba doseči z boljšo organizacijo dela in z izboljšanjem proizvodnih sredstev. Za to pa je treba kmetijskimi proizvodnji izkoristiti vse izsledke moderne tehnike in znanosti. Teden tehnike je mnogo pripomogel k vedno večjemu zanimanju za tehniko med delavci in kmeti zlasti pa med delovno mladino, iz katere bodo prihajali novi strokovni kadri.

DELEGATI BOLGARSKIH SINDIKATOV NA KONGRESU

Nekaj slik

Z II. kongresa bolgarskih sindikatov

Od 29. februarja do 2. marca je bil v Sofiji II. kongres bolgarske delavske strokovne zveze, ki so se ga udeležili tudi zastopniki Enotnih sindikatov. Ob povratku delegacije smo naprosili tov. Furlana, naj nam kaj pove o svojih vtisih s tega kongresa.

Kongres je bil velika manifestacija dela bolgarskega ljudstva. Na kongresu so preučili dosežanje uspeha v obnovi in v izvajanju doletnega načrta. Podrobno so analizirali tudi vzroke nekaterih neuspehov, razpravljali konstruktivno kritiko in poizkušali, kako je treba neuspehe odpraviti. Vsi delegati, so izrazili obojno voljo, da premagajo vse zapreke, ki bi se utegnile pojaviti, ter da se s še večjo vnemo lotijo dela za uresničenje plana. Tuji delegatje so občudovali veliko zrelost bolgarskega delavstva, ki je začelo z grad-

njo nove ljudske države in novega gospodarstva.

Da je ta odločnost in zrelost prešla v zavest najširših delovnih množic, je pokazala tudi ogromna manifestacija po sofijskih ulicah dne 3. marca ob proslavi 70. letnice osvoboditve Bolgarske izpod turškega jarma. Navdušenje ogromne množice je bilo priča, da je ne bo na njeni poti navzgor, na poti k napredku in socializmu, ustavila nobena sila; na poti, po kateri vodi ljudstvo najbolj sin bolgarskega naroda, Dimitrova.

Vsi delegati iz inozemstva so se prepričali o velikem gostoljubju bolgarskega naroda. Kongres je navdušeno pozdravil delegate Enotnih sindikatov in pokazal zanimanje za borbo tržškega ljudstva.

Vse tuje delegacije so skupno z bolgarskimi sindikati prisostvovala

slavnostni predstavi opere »Boris Godunov«, ki je bila prirejena na čast kongresu, ter pevskemu nastopu s folklornimi pesmi.

Najbolj je delegate presenetila velika skrb, ki jo v Bolgariji posvečajo socialnemu skrbstvu. Delegatje so obiskali moderno opremljeno bolnišnico s 400 posteljami, ki služi samo za delavce in njihove družine. To bolnišnico pa bodo v prihodnjih letih še razširili. V vseh oddelkih so najmodernejše naprave, oddelek za otroke je ves v steklu, v vsakem oddelku so najboljše specialisti.

Obiskali so tudi rudnik premoga v Perniku. Rudnik ni še najmodernejše opremljen, ker še ni bilo mogoče popolnoma odpraviti zaostalosti, ki je posledica preteklih izkoriščevalnih režimov. Toda s svojim neudnim delom so delavci in tehniški odpravili že mnogo teh pomanjklivosti. Vsi delajo nenehno z velikim zagonom in proizvajajo na dan do 12.000 ton premoga, kar je doslej nedosežen rekord.

Kmetje niso organizirani v splošni delavski strokovni zvezi, ker imajo

svojo kmečko organizacijo. Kmetje so namreč vsi lastniki, ker v Bolgariji ne poznajo polovinarstva. Ta kmečka organizacija pa deluje vzporedno s sindikalno in se trudi, da dviga življenjsko raven na vasi ter da vedno bolj spopolni in racionalizira kmečko proizvodnjo. Pri tem so kmetom v veliko pomoč zadruga, saj je kmečko zadrugništvo na Bolgarskem že prava tradicija. Umevno je tedaj, da se je zadrugništvo pod vodstvom Domovinske fronte še bolj okrepilo in da dela v korist skupnosti.

Sindikalna organizacija se trudi za čimprejšnjo obnovo in dvig gospodarstva. Organizira množična tekmovalna, udarniška dela, vzgaja delavski razred v novi zamisli dela in delovne discipline, za zvišanje proizvodnje in novo metodo dela, ki dviga njegovo rentabilnost. Hkrati pa se sindikalna organizacija trudi za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev ter za zvišanje kulturne ravni delavcev in uradnikov. V organizaciji je več milijonov nad 600.000 delavcev in uradnikov.

Preteklo leto je bilo leto načrtnega dela v narodnem gospodarstvu. Industrijska proizvodnja je v primeru z letom 1936 narasla na 125,8%. Industrija kovin in strojev je narasla v primeru z letom 1946 na 150%, kmetijska industrija na 133%, gradbenarstvo na 140% itd. Povišale so se tudi investicije v gradnjah. Napredek na vseh toriščih je bil zelo velik, zlasti če upoštevamo, da je lani napravila suša ogromno škodo v poljedelstvu.

Sindikati in vlada posvečajo posebno skrb materam in otrokom. Bilo je otvorenih nad 200 otroških vrtcev in tovarniških otroških jasli. Prvič je bilo po 9. septembra 1944, organiziranih mnogo poštinskih domov in zdravilišč za delavce in leta 1947. je več kot 50.000 delavcev preživel svoje plačane dopuste v najboljših letoviščih in zdraviliščih z vso zdravniško oskrbo. To je nekaj skromnih in kratkih podatkov o velikem delu, ki so ga izvedli sindikati pod vodstvom Domovinske fronte, ki vodi Bolgarijo k boljšemu življenju.

Majsko tekmovanje in zadruga

V okviru prvomajskega tekmovanja v istrskem okrožju tekmujejo tudi zadruga.

Tekmovanje zadrug, ki se prvič uvaža pri nas, je velike važnosti za razvoj zadrugstva, njegovo gospodarsko okrepitev, predvsem pa za reorganizacijo zadrugstva poslovanja, ki se mora pomakniti v nove točke v podjetno in samoiniciativno delo.

Pravzaprav dela naproze razgibanost, večja samoiniciativnost in povečanje vloge posameznih zadrug mora dovesti zadruga do večje efičienosti in produktivnosti. Do sedaj je poslovanje tako rekoč čakalo, da se mu razna podjetja poslaže blago, katerega je nato delil med članke zadruga in večkrat to tudi nekako prisilno.

Le redki so bili poslovoje, ki so dali svoji poslovalnici res videz razprodajalnice — trgovine, ki so se skrbeli, da je bila poslovalnica v redu in da je ustrezala vsem zdravstvenim predpisom.

Passivni so bili tudi pri odkupu pridelkov: odkupovali so le orne, ki so jim jih kmetje pripeljali, niso pa skrbeli, da bi pridelke sami odkupili in jih ponudili kupcem. Po naših poljih, gozdovih, travnikih in pašnikih kakor tudi drugod se dobe razne rastline, ki bi se lahko odkupile in snovile, ko drugače sicer propadajo.

Naloga tekmovanja naproze je predvsem, da poživijo svoje poslovanje, da očistijo in uredijo svoje prostore, popravijo opravila, uredijo skladišča ter namestijo blago tako, da bo vsem vidno in da se ne bo kvarilo. Poleg tega morejo uničiti razno golazen, kakor miši in podgane. To se pravi z drugo besedo, da bodo prostori udobni, privlačni in zdravi. Samo v take prostore bo ljudstvo rado prihajalo.

Knjigovodje morajo urediti svoje poslovanje. Ni dovolj samo zaključiti knjige, ampak je potrebno urediti poslovanje tako, da bo pregledno, natančno, brzo in brezhibno.

Zadruga si bodo napovedale medsebojno tekmovanje. Po dve, tri skupaj bodo tekmovale, katere bo je, z manjšim delom in z manjšimi stroški uredila svoje poslovne prostore, knjige in poslovanje na splošno.

Naravno je, da zadruga ne bodo smele med sedanjim poslovanjem zanemariti zadrugstvo vzgojo članov. Morale bodo poskrbeti za predavanja, sestanke članov in tudi za vzgojo posameznikov za ojačanje zadrugstva kadra v njihovem območju.

Ker nimamo razvite zadrug literature, razen nekaj časopisov, ki se bavijo z zadrugstvom, je treba to nadoknaditi s sestanki in s širjenjem predvsem »Kmečko-delavske enotnosti in naše zadruga«.

Z zgraditvijo zadrugstvenih domov, s katerimi bo spojeno v kasnejši dobi vse zadrugstvo poslovanje na vasi, bo to vse poeno, stavljeno in očiščeno.

Eden od ciljev sedanega tek-

movanja, kar sicer spada v redno poslovanje, je zaključitev bilance in letnih računov ter sklicanje rednega obnega zbora.

Tudi naša mladina ne sme biti izvzeta od tega tekmovanja, njej, če ne drugo, pripada vzgojni del.

Zadrugstvo ne bo imelo pravega uspeha, če ne bo tudi naša žena na vasi pravilno razumela smisel in namen zadrugstva, kajti ona mora kot gospodinja pri preobrazbi našega zadrugstva tudi imeti vojo besedo.

Pravo demokratično zadrugstvo s kličem socializma sloni na širokih ljudskih množicah. Zato mora tudi to tekmovanje imeti množični značaj.

S. C.

ZADRUŽNI SKLADI

V pravih zadrug je določeno poleg rezervnega sklada tudi ustanavljanje drugih skladov.

O skladih razpravlja članstvo na rednih obnih zborih, ko govori o delitvi čistega letnega pribitka po bitanci. Mnogi člani mislijo, da se mora dobiček tudi pri trgovskih zadrugah deliti med članke, kakor se je ravnilo pri trgovskih zadrugah starega tipa. Potrebno je torej spregovoriti nekaj besed o tem v navodilo upravnim odborom; kako naj se ravna, kadar predlagajo na obnem zboru razdelitev čistega pribitka.

Predvsem moramo razdeliti zadruga v dve skupini. V prvo, kjer člani ne sodelujejo osebno, ampak vplačajo samo svoj delež in kvečjemu prinesejo svoje pridelke za vnošenje. To so tako imenovane trgovske zadruga, ki se bavijo z nabavno-prodajnimi posli za svoje članke.

V drugo skupino spadajo zadruga, kjer člani osebno sodelujejo. V to spadajo kmečke obdelovalne zadruga in razne obrtne zadruga. V zvezi s prvo njihovega poslovanja se tudi deli dobiček.

Pri zadrugah druge skupine je umetno, da se čisti dobiček deli med članke v sorazmerju z njihovim delom v zadrugi, kajti čim večji delež na dobičku bo prejel posamezni član, tem večje veselje bo imel do sodelovanja in dela v zadrugi. Dobiček se deli med članke tudi zaradi pobude, poleg tega pa je ta delitev potrebna tudi zaradi dviga življenjske ravni članov in zaradi povečanja proizvodnje zadruga same.

Pri zadrugah prve skupine ali trgovskih zadrugah se dobiček ne deli, ker mora biti cilj trgovskih zadrug, da imajo čim manjši dobiček ter da dajejo svojim članom čim boljše in cenejše blago. Pribitki, ki jih imajo zadruga te skupine, morajo biti taki, da krijejo režijske stroške, da zboljšajo poslovanje zadruga, ki morajo skrbeti tudi za kulturno vzgojo svojih članov. Naravno je, da se ne smejo omejit na to, marveč da morajo imeti še določen odstotek dobička za nepričakovane potrebe in stroške. Morebitni preostanek pribitka ali čisti dobiček po bilanci se pa mora dati v rezervni sklad, kakor določajo pra-

vidna poslovna zveza po svojih strokovnih revizorjih.

Revizorji morajo opravljati svojo službo vestno, po zakonih predpisih in pravih za opravljanje revizije.

Člani upravnega in nadzornega odbora ter uslužbenec zadruga morajo dati revizorjem popolna in natančna pojasnila o vsem, kar je potrebno, da se revizija pravilno in hitro opravi.

Strokovno kvalifikacijo, pravice in dolžnosti revizorjev, način opravljanja revizije, postopek z revizijskim poročilom kakor tudi stroške revizije urejajo pravila zadrugstvenih poslovne zveze.

LIKVIDACIJA

Zadruga preneha iz sledečih razlogov:

1. Kadar preteče rok njenega obstoja, če ni bil na obnem zboru pravočasno podaljšan;

2. če obni zbor tako sklene;

3. če se spoil z drugo zadrugo;

4. če se na njeno blaginjo uveljavijo stečaj;

5. če to pristojna oblast pravno-močno odloči.

Ce zadruga preneha iz razlogov, navedenih pod točko 1., 2. in 3. prvega odstavka tega člena, se izvede njena likvidacija.

ZADRUŽNA POSLOVNA ZVEZA

Zadruga lahko ustanovi svojo zadrugstvo poslovno zvezo, ki je obenem njih revizijski organ.

V pogledu postopka za ustanovitev in poslovanje te zveze uporabljamo enaka določila tega odloka, ki veljajo za zadruga.

Delo, premoženje, vse knjige in listine članjenih zadrug so podvržene reviziji, ki jo opravi za-

STROKOVNE ŠOLE v Sloveniji

V Sloveniji je bilo pred vojno okrog 80 agronomov in 70 kmetijskih tehnikov s srednješolsko izobrazbo. To stanje je postalo v planškem kmetijstvu nevzdržno. Obiast skrbi, da se dvigne število kmetijskih strokovnjakov, in ustanavlja v ta namen nove šole ter daje možnost študija tudi najbolj siromašnim slojem.

Lani je bila odprta agronomsko fakulteta na Bokalcih v Mariboru je agronomsko srednja šola, ki sprejme lahko 420 učencev, v Ljubljani pa je osnovna veterinarska srednja šola. Poleg teh šol jih je še več drugih po raznih krajih Slovenije.

S. C.

Naloga naproze v istrskem okrožju

Kakor je značaj čelaga istrskega okrožja kmetijski, tako je tudi poslovanje naproze v istrskem okrožju navezano bolj na kmetijsko prebivalstvo in v skladu z njegovimi potrebami. Čeprav je poslovanje zadruga, kar se tiče prehrane prebivalstva, zelo važno in nujno, je njihova glavna naloga odkup kmetijskih pridelkov in dobavljanje raznih potrebščin kmetom. To je problem obstoja, razvoja in napredka podeželskega ljudstva, to je njegov življenjski problem.

Ni si mogoče zamisliti uspešnega dela na kmetih brez potrebnega orodja, strojev, vprežne živine. Kakor tudi ne brez umetnih gnojil, škropil, krme, semen itd. Dožnost

drug in njih kadrov. V ta namen je treba pri zadrugi osnovati kulturno-prosvetni sklad, iz katerega črpa zadruga sredstva za izpolnitev svojih kulturno-prosvetnih nalog.

Modernizacija in izboljšanje obratovanja je tudi važna naloga zadruga. V ta namen ustanove zadruga investicijski sklad.

Zadruga lahko osnujejo tudi druge sklade kakor socialni itd.

O delitvi pribitka odloča vedno obni zbor zadrugstvenikov na predlog upravnega odbora.

S. C.

Delovanje naproze v Pobegih

Po decentralizaciji ljudnaproze v Kopru smo 1. januarja t. l. ustanovili naproze v Pobegih, ki ima v svojem območju vasi Pobegi, Sv. Anton in Lopar. Naproza je imela spočetka pet poslovalnic, sedaj pa jih ima samo štiri, ker je poslovalnica v Loparju pristopila z vsemi svojimi člani k naprozi Marezige, ki je bližja.

Promet v naši naprozi vedno bolj narašča, kar dokazuje, da je boljše, da so naproze manjšega obsega. Te naproze laže rešujejo vprašanja svojih članov, saj ima vsak član več prilike vprašati članke upravnega odbora, kako zadruga deluje; vsak član pa ima tudi možnost opozoriti članke upravnega odbora, kakšno semena, kakšno orodje, bi bilo boljše nabaviti. Prej ni bilo te možnosti in so se zato dogajale razne napake.

Kljub temu da naša zadruga dobro deluje, opazimo še razne pomanjkljivosti. Imamo še mnogo težkoč za ovir predvsem zaradi pomanjkanja prevoznega sredstva, pisarniškega materiala, skladišča in uslužbenec. Zato smo na obnem zboru sklenili, da najamemo pri Istrski banki posojilo. Tudi vprašanje uslužbenecv bo kmalu rešeno, saj imamo v Portorožu več tečajnikov, ki se na zadrugstvenem tečaju pripravljajo za samostojno službo. Da bo naproza boljše delovala, morajo skrbeti predvsem njeni člani, ki morajo biti v stalnem stiku z upravnim odborom.

Pri tem bi hotel omeniti še nekaj, kar sicer ne spada k vprašanju naproze, kar pa je velike važnosti za naše kmetovalce. Pred nekaj dnevi je na-

proza priskrbeala nekoliko karbonileuma za škropljenje sadja proti raznemu mrčesu, ki napada naše sadovnjake. Čeprav je bilo članstvo zadruga obveščeno o tem tudi na množičnem sestanku, ni skoraj nihče kupil tega sredstva. Sedaj je seveda že prepozno škropiti sadno drevje s karbonileumom, zato pa bo naša zadruga naročila svinčni arzeniat, ki ga boste lahko uporabljali proti znanim škodljivcem cvetoderu in jabolčnemu zavijaču.

S. C.

DOPISI MLADINCEV z zadrugstvenega tečaja v Portorožu

Odlej bomo objavljali dopise tečajnikov z zadrugstvenega tečaja v Portorožu, v kolikor nam bo seveda dopuštal prostor. Dopisi pa naj se omejujejo na zadrugstvo in življenje v zadrugstvenem tečaju ter naj ne obravnavajo splošnih vprašanj.

Želja se mi je izpolnila...

Nam piše to. Umek Norma. Na množičnem sestanku je nekega dne naš to. tajnik povedal, da se bo v Portorožu pričel zadrugstveni tečaj, katerega se lahko udeležita tudi dva mladinka ali mladinki iz naše vasi. Od tedaj nisem imela več mira. Prosila sem starše za dovoljenje in želja se mi je izpolnila.

zadruga, posebno naproze je, da nabavljajo kmetijskemu ljudstvu ob pravem času vse te potrebščine.

Umetnih gnojil so zadruga v istrskem okrožju razdelile preteklo leto sen ogromne količine ter so razen z amonijevimi soljo popolnoma krile potrebe po umetnih gnojilih. Za mladanske potrebe je tudi preskrbljeno in upanje je, da bodo zadruga zadostile tudi potrebi po amonijevih soli.

Škropil za pomladansko škropljenje je tudi dovolj, rešiti pa je treba vprašanje po etnih škropil. Darlice je dovolj. Težkoče bodo morali z žveplom, toda rešitev tega problema je že na poti. Kako hitro bo to vprašanje rešeno, pa je odvisno od kmetovcev samih, če bodo razumeli način in nujnost te rešitve.

Naproze so se morale obrniti na svoje članke, da jim dajo del pridelanega vina v zamenjavo za žveplo. Brez žvepla letos ne bo vina; to naši vinogradniki dobro vedo in bodo preskrbeli, da bodo naproze lahko čimprej razpočale s potrebnim količino vina, ki jim bo omogočila nabavo enega najvažnejših škropil, t. j. žvepla.

Odkupu vina s strani naproze sledi odkup tudi drugih pridelkov. Sedaj zbira zadruga vinski kamen, ki ga potrebujejo za izvoz. Če bo pomlad mila, ne bo do ga, ko se bodo potavili na trg zgodnji pridelki in tedaj bo zopet nujna intervencija naproze pri odkupu teh pridelkov.

V splošnem čakajo letos naproze istrskega okrožja važne in velike naloge za dvig gospodarstva v okrožju, da se da temu gospodarstvu večji polet, da se zbudijo življenjski toni one zaostale panoge gospodarstva, katerim do sedaj posebno zaradi političnih razmer, ni so posvečali dovolj pažnje.

Nove razmere zahtevajo, da se razgiba celotna gospodarska delavnost okrožja, da se izvelejo čim večje koristi ter da se nudi tako prebivalstvu okrožja večja možnost zaslužka, tako da se dvigne njegova življenjska raven.

Va življenjska raven.

S. C.

Naš zadrugstveni tečaj

PRENEHANJE ZADRUGE

Zadruga preneha:

1. Kadar preteče rok njenega obstoja, če ni bil na obnem zboru pravočasno podaljšan;

2. če obni zbor tako sklene;

3. če se spoil z drugo zadrugo;

4. če se na njeno blaginjo uveljavijo stečaj;

5. če to pristojna oblast pravno-močno odloči.

Ce zadruga preneha iz razlogov, navedenih pod točko 1., 2. in 3. prvega odstavka tega člena, se izvede njena likvidacija.

ZADRUŽNA POSLOVNA ZVEZA

Zadruga lahko ustanovi svojo zadrugstvo poslovno zvezo, ki je obenem njih revizijski organ.

V pogledu postopka za ustanovitev in poslovanje te zveze uporabljamo enaka določila tega odloka, ki veljajo za zadruga.

Delo, premoženje, vse knjige in listine članjenih zadrug so podvržene reviziji, ki jo opravi za-

močno odloči; tedaj se izvede likvidacija zadruga.

Ce obni zbor ne izvoli 8 likvidatorjev, ki so lahko tudi nezadrugstveniki, vrši likvidacijo upravni odbor.

Na predlog revizijske zveze, nadzornega odbora, zadrugstvenikov ali upnikov sme pristojna oblast iz važnih razlogov poleg teh likvidatorjev ali namesto njih postaviti druge osebe za likvidatorje.

V primeru 3. točke, imenuje likvidatorje pristojna oblast.

Likvidatorje iz odstavka 2. mora upravni odbor v 15 dneh prijaviti pristojni oblasti zaradi registracije in oblike. Likvidatorje, ki jih je postavila pristojna oblast, pa ta oblast sama vpiše in objavi vpis po službeni dolžnosti.

Obni zbor sme ob vsakem času z nadpolovično večino glasov menjati likvidatorje iz odstavka 2.; druge pa sme menjati samo pristojna oblast na predlog skupščine, revizijske zveze, zadrugstvenikov ali upnikov.

S pristavo likvidatorjev za vpi-

se nehalo dolžnosti upravnega odbora.

Likvidatorji morajo takoj po objavi vpisa pozvati po uradnem časopisu trikrat zaporedoma upnike, da prijavijo svoje terjatve, in dolžnike, da plačajo svoje dolge zadrugi.

Napravit morajo tudi takoj popla imovine zadruga in njeno bilanco. Deleži rezervnega sklada in drugih skladov, razen sklada v dobrodelne namene uslužbenecv zadruga, se ne vnesajo med pasivo.

To bilanco mora skupščina odobriti; to odobritev se mora prijaviti pristojni oblasti in revizijski zvezi ter se objaviti v uradnem časopisu.

Nato začnejo likvidatorji likvidacijo, to je izterjanje dolgov in poravnavo obveznosti zadruga.

Po poravnavi vseh obveznosti se preostalo premoženje izrazi revizijski zvezi, v kateri je bila zadruga članjena ob času prenehanja. Zveza hrani premoženje vse dotlej, dokler se v istem kraju ne osnuje druga zadruga z istim ali podobnim ciljem.

S. C.

Tudi mladinke smo na tečaju

pravi Bordon Rozačija, 12. januarja se je pričel naš zadrugstveni tečaj. Obi- skuje ga 38 učencev iz bližnjih in daljnjih istrskih vasi. Nekaj tovarišev je tudi iz cone A. Na tečaju nas je tudi 7 tovarišic, ki se hočejo mo posvetiti zadrugstvu. Tovaršice se prav nič ne razločujejo od tovarišev pri učenju in tudi ne pri delu. S tem pa so tudi pokazale, da ni enakopravnost z moškimi le beseda.

Iz naše srede smo si izvolili mladinski odbor, da nam bo s pomočjo pri učenju. Ustanovili smo bralno krožek, da se učimo slovenskega jezika in se popolnoma ne obvladamo. Oni tečajniki, ki bolje poznajo naš jezik, nas v prostih urah poučujejo. Tudi naš stenež ne razločuje, ja in je pravo zrcalo našega življenja.

Vse nas preveča odločna volja do učenja, ker vemo, da bomo lahko le z znanjem koristile skupnosti. Večina izmed nas ni bila učna poslena še v nobeni zadrugi, smo se bavili le s poljedelstvom. Sedaj pa bomo pomagali po vsem ustanovljati zadruga, ki jih mora imeti vsaka slovenska vas, ter s tako graditi boljša bodočnost.

Odgovorni urednik: ZAGAR BOSTJAN. Tiskala Zadrugstvena tiskarna v Trzinu.